

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA
EĞİTİMİNE İLİŞKİN YETERLİK
ALGILARI VE UYGULAMALARI

Goncagül DUMAN

Yüksek Lisans Tezi

VAN - 2010

Van, 2023

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
YETERLİK ALGILARI VE UYGULAMALARI

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN

Goncagül Duman

2023

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN
YETERLİK ALGILARI VE UYGULAMALARI

SOCİAL STUDİES TEACHERS' EFFİCACYPERCEPTIONSAND PRACTICES
CONCERNING INCLUSIVE EDUCATION

Goncagül DUMAN

Doç. Dr. İshak KOZİKOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2023

ONAY SAYFASI

Goncagül DUMAN tarafından, Doç. Dr. İshak KOZİKOĞLU danışmanlığında hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik Algıları ve Uygulamaları” başlıklı bu çalışma, 12/06/2023 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 26/05/2023 tarihli ve 2023/28-8 sayılı kararı ile Dr. Öğr. Üyesi Suat KAYA Başkanlığında, Doç. Dr. İshak KOZİKOĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Ercan ÖPENGİN jüri üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında **Yüksek Lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

UYGUNDUR

...../...../2023

Prof. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

Öz

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin yeterlik algılarını ve uygulamalarını belirlemektir. Bu çalışmada karma araştırma yöntemi ve eş zamanlı iç içe geçmiş desen kullanılmıştır. Araştırma, küme örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen ve Van ili tüm ilçelerinde bulunan ortaokullarda görev yapan toplam 211 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle yürütülmüştür. Ayrıca, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen 15 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Kaynaştırmada Öğretmen Yeterlik Ölçeği” ve “Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmada nicel verilerin analizinde betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma), fark istatistikleri (bağımsız örneklemler için t testi, ANOVA); nitel verilerin analizinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verileri sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel verilerinin sonucunda ise öğretmenlerin öğrenci düzeyine göre planlamalar yapmada, sınıf yönetiminde ve ölçme değerlendirme kendilerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan öğretmenler, öğrenci düzeyine uygun etkinlikler yapabilme, sınıf dışı uygulamalar yapabilmede kendilerini yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin sınıf içinde derse katma, iletişim kurma ve öğrenciye etkinlik yaptırma, sınıf dışında ise öğrenci seviyesine uygun ödevlendirme yapma, aileyle iletişim kurma gibi uygulamalar yaptıkları belirlenmiştir. Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının öğretim-öğrenme süreçlerindeki önemi düşünüldüğünde, öğretmenlere kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları için destek verilmesi, ailelerin sürece daha fazla dâhil edilmesi, okulların fiziksel koşullarının iyileştirilmesi önerilebilir.

Anahtar sözcükler: sosyal bilgiler öğretmenleri, kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma uygulamaları, yeterlik algıları, özel gereksinimli bireyler

Abstract

The aim of this study is to determine Social Studies teachers' efficacy perceptions and practices concerning inclusive education. In this study, mixed research method and concurrent embedded design were used. The study was conducted with a total of 211 teachers from secondary schools in all districts of Van province who were selected using cluster sampling method. In addition, interviews were conducted with 15 Social Studies teachers working in schools identified using the criterion sampling method. "Teacher Efficacy Scale in Inclusion" and "Semi-structured Interview Form" were used as data collection tools. Descriptive statistics (mean, standard deviation), differential statistics (independent samples t test, ANOVA) were used in the analysis of quantitative data; descriptive analysis technique was used in the analysis of qualitative data. As a result of the quantitative data, it was determined that teachers' efficacy perceptions concerning inclusive education were at a high level. As a result of the qualitative data, it was concluded that the teachers considered themselves sufficient in making plans according to the student level, in classroom management, assessment and evaluation. On the other hand, teachers stated that they do not consider themselves sufficient to be able to carry out activities suitable for the level of the student and to perform out-of-class practices. It was determined that the teachers performed in-class activities concerning inclusive education such as student participation, communicating and making the students do activities, teachers performed out-of-class activities such as doing homework according to the level of the student, and communicating with the parents. Considering the importance of inclusive practices in teaching-learning processes, it can be suggested to support teachers for inclusive practices, to involve parents more in the process, and to improve the physical conditions of schools.

Keywords: social studies teachers, inclusive education, inclusive education practices, efficacy perceptions, individuals with special needs

Teşekkür

Tez çalışması boyunca akademik bilgilerini benimle paylaşan ve yardımlarını esirgemeyen, fikirleri ile bana yol gösteren, yüksek lisans süresince desteğini ve güvenini her zaman içtenlikle hissettiğim tez danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. İshak KOZİKOĞLU'na teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın her aşamasında desteklerini ve güvenlerini hissettiğim annem, babam ve kardeşlerime saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Araştırmam süresince göstermiş olduğu sabır, anlayış ve manevi destek ile yanımda olan, heyecanımı paylaşan, en büyük yardımcım olan sevgili eşim Osman DUMAN'a ve varlığıyla huzur bulduğum güzel kızım Ahsen Doğa'ya,

Bu yola beraber girdiğim, desteğini her zaman hissettiğim canım arkadaşım Delal CANPOLAT'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Canım Kızıma

İçindekiler

Öz.....	i
Abstract	ii
Teşekkür.....	iii
Tablolar Dizini.....	vii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	viii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
Sayıtlar	5
Sınırlılıklar	6
Tanımlar	6
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	7
Özel Eğitim	7
Kaynaştırma Eğitimi	9
Türkiye'de Kaynaştırma Eğitimin Tarihsel Süreci.....	10
Kaynaştırma Eğitiminde Farklı Uygulamalar.....	12
Kaynaştırma Eğitimin Faydaları.....	14
Kaynaştırma Eğitimi Başarıya Ulaştıran Etmenler.....	16
Öz-Yeterlik.....	20
Kaynaştırma Eğitiminde Öğretmenlerin Yeterlik Algıları.....	21
Sosyal Bilgiler Programı	23
Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kaynaştırma Eğitimi.....	24
İlgili Araştırmalar.....	26
Bölüm 3 Yöntem.....	35
Araştırmanın Modeli	35
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	35

Veri Toplama Araçları.....	37
Veri Toplama Süreci.....	38
Verilerin Analizi.....	39
Bölüm 4 Bulgular	40
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	40
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	41
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	44
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler	54
Kaynaklar	60
EK-A: Kaynaştırmada Öğretmen Yeterlik Ölçeği	71
EK-B:Öğretmenler İçin Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu	73
EK-C: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	74
EK-D: Etik Beyanı.....	75
EK-E: Araştırma İzni.....	76
EK-F: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu	77

Tablolar Dizini

Tablo 1 Araştırmanın Örneklemine İlişkin Demografik Özellikler	36
Tablo 2 Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik Algıları	40
Tablo 3 Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik Algılarının Cinsiyete Göre t testi Sonuçları.....	42
Tablo 4 Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik Algılarının Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Olup Olmama Durumuna Göre t testi Sonuçları.....	42
Tablo 5 Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik Algılarının Hizmet İçi Eğitim Alıp Almama Durumuna t testi Sonuçları.....	43
Tablo 6 Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik Algılarının Mesleki Deneyime Göre ANOVA Sonuçları.....	43

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

KÖYÖ: Kaynaştırmada Öğretmen Yeterlik Ölçeği

Bölüm 1

Giriş

Problem Durumu

Eğitim sistemlerindeki değişim ve gelişmeler beraberinde birçok yenilik getirmiştir. Geleneksel eğitim yaklaşımlarının önemi her geçen gün azalırken, çağdaş eğitim yaklaşımlarının önemi ise artmaktadır. Geleneksel eğitim anlayışında çoğunlukla grubun ortak özellikleri dikkate alınarak öğretimi gerçekleştirmek esastır. Her bir öğrencinin benzer niteliklere sahip olduğu, benzer öğrenme sürelerine ihtiyaç duyduğu, aynı bireysel özelliklere sahip oldukları varsayılır. Aynı konunun her öğrenci tarafından belli süre içerisinde öğrenileceği kabul edilir (Duruhan, 2004). Çağdaş eğitim yaklaşımlarında ise her çocuğun benzer olmadığı ve bireysel farklılıklarının olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle günümüz çağında eğitim ve öğretim faaliyetleri bireysel farklılıklar göz önüne alınarak planlanmaktadır. Eğitim ortamlarında öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin olması, bireysel farklılıkları daha da belirgin hale getirmektedir. Öğrenme güçlüğü yaşayan özel gereksinimli bireylerin toplumla bütünleşmesi için özel eğitim uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle özel gereksinimli bireylerin, toplumla bütünleşmelerini sağlamak amacıyla onların var olan bedensel, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirecek şekilde eğitim ihtiyaçlarının karşılanması önem kazanmıştır (Diken ve Sucuoğlu, 1999).

Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için özel gereksinimli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada karşılamaları önemlidir. Bu da kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları ile mümkündür (Ateş, 2018). Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinime sahip öğrencilerin öğretme-öğrenme süreçlerinde normal gelişim gösteren akranları ile eğitim görmesidir (Gürgün, 2005). Kaynaştırma öğrencileri akranlarıyla aynı sınıf ortamında eğitim görürler ve kendilerine özgü hazırlanmış öğretim programına katılırlar. Böylece birey sınıf ortamından soyutlanmamış olur, aynı zamanda bilişsel ve duyuşsal olarak da kazanımlar sağlar. Bireyin kaynaştırma eğitimi sayesinde topluma uyum sağlayan, toplumsal norm ve değerleri benimseyen, üretken ve kabul gören birey olması hedeflenir.

Özel gereksinime sahip öğrencilerin kaynaştırma eğitimi gördüğü sınıflarda kendisini o ortama ait hissetmesi, aidiyet duygusunun gelişmesi önemlidir. Bu aidiyetin yanı sıra özel gereksinime sahip öğrencinin kendisini kıymetli hissedeceği şekilde gerekli ek düzenlemelerin de yapılması gerekmektedir. Özel gereksinime sahip öğrencinin ihtiyacını karşılayacak şekilde programlar oluşturulmalı ve mevcut programlar yeniden düzenlenmelidir. Gerekli öğretim yöntem ve teknikleri uygulanmalı, sınıf içinde ve sınıf dışında ihtiyaç duyulan destek hizmetleri karşılanmalıdır (Batu, 2008). Bu bireylerin sınıf içinde ve sınıf dışında ihtiyaçlarının karşılanmasında öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmen, özel gereksinimli öğrencinin diğer öğrencilerle iletişim kurmasında, okul ve sınıf ortamıyla bağ kurmasında önemli sorumluluklara sahiptir. Öğretmen farklılıkların olduğunu ve bu farklılıkların bizi biz yapan özelliğimiz olduğunu, farklılıkların problem olmadığını diğer öğrencilere benimsetmelidir, öğrencilerde bu bilincin oluşması için çaba göstermelidir. Kaynaştırma öğrencisinin kabul görmesini ve kendisini kötü hissetmesinin önüne geçilmesinde en önemli görev öğretmene düşmektedir.

Eğitim ve öğretim süreci sona erdikten sonra özel gereksinimli öğrencilerin ve kaynaştırma eğitiminin değerlendirilmesi için yine en önemli görev öğretmenlerindir. Öğretmenler özel gereksinimi olan öğrenciler için uyguladıkları Bireyselleştirilmiş Eğitim Planlarını (BEP) normal gelişim gösteren akranlarına uygulanan programlar ile paralel bir şekilde planlamalı, neticede ise ortaya çıkan yeni ihtiyaçları tespit ederek öğrencilere geri bildirim sağlamalı ve programını gözden geçirerek gerekli düzenlemeleri yapmalıdır (Yaylacı ve Aksoy, 2016). Bir öğretmenin meslek yaşamında sınıfında özel gereksinimli öğrencinin bulunma ihtimali her zaman vardır. Bu nedenle, öğretmenlerin özel bir düzenleme gerektiren kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları ve bu duruma ilişkin olumlu bir tutum sergilemeleri gerekmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarının ve kaynaştırma eğitiminde ne tür uygulamalar gerçekleştirdiklerinin belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynaştırma eğitiminin sorunsuz bir şekilde ilerlemesi ve maksimum verimin alınabilmesi için ilkokulda sınıf öğretmenin, ortaokulda ise branş

öğretmenlerinin önemli vazifeleri vardır. Bu branş öğretmenlerinden biri de Sosyal Bilgiler öğretmenleridir. Sosyal Bilgiler dersi toplumla iç içe olan, birey ve toplum ilişkilerini göz önüne alan bir derstir. Sosyal Bilgiler, bireyin çevresindeki ve dünyadaki problemlerle karşı karşıya kaldığı, toplumsal hayatla bütünleşmesini sağlandığı ve bireyin topluma duyarlı hale getirildiği, sosyal kişiliğinin geliştirildiği bir alandır (Sözer, 2008). Sosyal Bilgiler dersi toplumsallaşmaya ve çevreye duyarlı hale gelmeye en çok önem veren derslerden birisidir, ilköğretimin amaçları ve programları da bu doğrultudadır (Görmez, 2016). Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin önemli bir bölümünü de değerler eğitimi oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan 18 değer vardır. Bu değerler arasında “dayanışma, duyarlılık, eşitlik, sevgi, saygı ve yardımseverlik” gibi değerler öğrencilere kazandırılması gereken önemli değerlerdendir. Özel gereksinimli bireylerin olduğu sınıf ortamında, etkili öğretmen sayesinde bu değerler öğrencilere kazandırılır ve bu noktada Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin önemli görevleri vardır. Bu gerekçelerden hareketle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitime ilişkin yeterli algılarının ve kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde ne tür uygulamalar gerçekleştirdiklerinin belirlenmesi daha önemli hale gelmektedir.

Alanyazın incelendiğinde özel eğitim ve kaynaştırma eğitimiyle ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Özcan (2020) çalışmasında, öğretmenlerin sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunması durumu ile öğretmenin tutumu arasında ters yönde ilişki olduğunu belirlemiştir. Filiz (2021), sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik yeterlikleriyle ilgili yaptığı çalışmada, öğretmen yeterliğinden en çok etkilenen faktörün tutum faktörü olduğu, öğretmen yeterliliği arttıkça tutum düzeyinin de arttığını belirtmiştir. Ateş (2018) sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının öz-yeterlik düzeyinin orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. İlk ve Açıkalın (2014) ise sosyal bilgiler öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma için derslerini uygun bulduklarını fakat sosyal bilgiler dersinde kaynaştırma uygulamalarını yetersiz buldukları sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan bu çalışmalar Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitime yönelik algı ve yeterlikleriyle ilgili alana önemli bir katkı sağlamakla birlikte görev başındaki öğretmenlerin yeterlik algılarını tespit etme ve yaptıkları uygulamaları

belirleme noktasında çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine yönelik yeterlik algılarını ve uygulamalarını kapsamlı ve detaylı bir şekilde belirleme ihtiyaı ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın Amacı ve nemi

Bu araştırmanın amacı, Sosyal bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine yönelik yeterlik algılarını ve yaptıkları uygulamaları belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin yeterlik algıları ne düzeydedir?

2. Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin yeterlik algıları;

a) Cinsiyet,

b) Sınıfında kaynaştırma ğrencisi olup olmama durumu,

c) Kaynaştırma eğitimine ilişkin hizmet içi eğitim alıp almama durumu,

d) Mesleki deneyim

değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

3. Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine yönelik uygulamaları ve nerileri nelerdir?

Ülkemizde ve dünyada özel gereksinimli bireylerin sayısı her geçen gün dünya nüfusuna paralel olarak artmaktadır (Batu, 2008). Ülkemizde de özel gereksinimli birey sayısı artmaktadır, özel gereksinimli bireylerin birçoğu ise kaynaştırma yoluyla eğitim görmektedir (MEB, 2020). Kaynaştırma eğitiminin başarılı olabilmesi, öğrencilerin bu eğitim uygulamalarından yeterince fayda sağlaması için paydaşlara önemli görevler düşmektedir. Burada önemli görev üstlenen paydaş ise öğretmenlerdir. Sadece zel eğitim bölümü ğretmeni değil, sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri de kaynaştırma eğitiminden sorumludur. Çünkü Walker ve Lamon'un (1987) bahsettiği üzere öğretmenler, "zel/

gereksinimli olan öğrencilerin normal gelişim gösteren çocukların bulunduğu sınıfa kaynaştırılmasında hem sınıfın sosyal iklimi açısından, hem de davranışlar açısından güçlü bir arabulucudur” (Akt: Gözün ve Yıkılmış,2004). Öğretmenin, öğrenciler arasında etkili bir iletişim olmasını sağlaması, sürece bütün öğrencileri aktif olarak dâhil etmesi, olumlu bir sınıf iklimi oluşturarak her öğrencinin tek ve özel olduğunu hissettirmesi noktasında önemli vazifeleri vardır. Öğretmenin bu durumları oluşturması için kaynaştırma eğitime ilişkin yeterlik algısının yüksek olması gerekmektedir. Yeterlik algısı yüksek olan öğretmenin sınıfında bulunan kaynaştırma öğrencisinin de sürece daha çabuk adapte olacağı tahmin edilebilir.

Alanyazında öğretmen yeterlik algıları veya inançlarıyla ilgili farklı çalışmalar mevcuttur. Fakat alanyazında Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitime yönelik yeterlik algıları ve uygulamaları kapsamında yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Bu çalışmanın Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitime ilişkin yeterlik algılarını, güçlü/zayıf yönlerini kapsamlı bir şekilde ortaya koyacağı için alanyazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Çalışmada karma araştırma yönteminin kullanılacak olması da çalışmayı daha da özel hale getirmiştir, çünkü karma araştırma yöntemi sayesinde araştırmacı tek bir yöntemle sınırlandırılmayacak daha geniş ve kapsamlı bir araştırma yapmış olacaktır. Araştırmayı önemli kılan bir diğer nokta ise kaynaştırma eğitiminin yürütücüsü olan öğretmenlerin, okul içi ve dışında kaynaştırma/bütünleştirme eğitime yönelik uygulamaları ve deneyimlerinin de görüş alınarak tespit edilmesidir. Bu değerlendirme sonucunda elde edilen bulgularla birlikte eğer varsa eksikliklerin giderilmesi ve gelecekte bu alanda yürütülecek diğer çalışmalara yol göstermesi ve katkı sağlaması öngörülmektedir.

Sayıtlılar

Araştırma, görüşüne başvurulmuş Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin araştırmada uygulanan ölçek maddelerine ve görüşme sorularına içtenlikle cevap verdikleri varsayımına dayanmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- 1- Van ilinin ilçeleri içerisinde yer alan ortaokullarda görev yapan ve araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle sınırlıdır.
- 2- Elde edilen veriler; kaynaştırmada öğretmen yeterliği ölçeği ve yarı-yapılandırılmış görüşme formunun kapsamıyla sınırlıdır.

Tanımlar

Kaynaştırma/Bütünleştirme Eğitimi: Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin çeşitli öğretim yöntemleri ile desteklenerek normal gelişim gösteren akranlarından soyutlanmadan aynı ortamda sosyalleşmelerini ve eğitimlerine devam etmelerini amaçlayan eğitim ve öğretim uygulamalarıdır (MEB,2020).

Öz-Yeterlik: Bireylerin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinliği veya eylemi organize edip, başarılı bir biçimde gerçekleştirme kapasitelerine ilişkin inancıdır (Bandura,1997).

Sosyal Bilgiler Programı: Eğitim programı hedeflerine ulaşmak için birey ve toplumla alakalı farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşmuş, insanları yaşadığımız çağa ve dünyaya hazırlamayı amaç edinen bir çalışma alanıdır (Doğanay,2005).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Özel Eğitim

Bireyler doğuştan veya sonradan farklı özelliklere sahip olurlar. Bu farklılıklar zihinsel olduğu gibi bedensel veya karakter özellikleri olarak değişiklik gösterebilir. Bu durum eğitim-öğretim ortamlarında da değişiklik yapılmasına neden olmuştur. Özel eğitim; bireysel ve gelişim özellikleri bakımından, akranlarından yüksek oranda farklılık gösteren öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için hazırlanmış eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş öğretmenlerle uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (MEB, 2020). Eğitimde fırsat eşitliği kavramı özel eğitimi zorunlu hale getirmiştir. Özel eğitimin hangi bireylere verileceği, hangi şartlarda verilmesi gerektiği de önemlidir. Özel eğitime yönelik yapılan tanımlamalardan; öğrencilerin özel eğitime olan gereksinimleri, bu eğitimin uzman kişiler tarafından verilmesinin gerektiği ve öğrencilerin eğitimlerinin onlara özel bir hale getirilerek gerçekleştirilmesinin önemi anlaşılmaktadır (Fidan, 2022).

Özel eğitimin amaçlarından biri, bu bireylere uygun eğitim vererek topluma hazırlamak, özgür bir şekilde hayatlarını devam etmelerini sağlamaktır. Özellikle akranlarından gelişimsel olarak değişiklik gösteren bireyler için özel eğitim ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Türkiye’de örgün eğitim içerisinde yarım milyon özel eğitime ihtiyacı olan birey vardır (MEB, 2022). Bu da özel eğitimin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK’da özel eğitimin ilkeleri şu şekildedir:

- a) Özel eğitim, özel gereksinimli bireyin ihtiyaçları doğrultusunda verilmesi gerekir.
- b) Özel eğitime erken başlamak verim alınması açısından önemlidir.
- c) Özel eğitim hizmetleri, bireyi toplumla bütün halinde eğitilmesini amaçlar, ayrıştırmaz.
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, özellikleri göz önünde bulundurularak diğer bireylerle beraber eğitim görmesi amaçlanır.

e) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitim-öğretim sürecine aksama olmadan dâhil edilebilmesi için her türlü sağlık kuruluşuyla işbirliği yapılması esastır.

f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) uygulanması gerekir.

g) Özel eğitimli bireyin daha iyi gelişmesi için ailelerin sürece aktif olarak katılması gerekmektedir.

h) Özel eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi için, özel eğitimle ilgili tüm kurumların işbirliği içinde çalışması gerekmektedir.

Ülkemizde uygulanan özel eğitimin bazı türleri bulunmaktadır. Türkiye’de özel eğitim ihtiyacı olan bireylere her tür ve kademede sunulan özel eğitim hizmet modelleri ve kurum türleri Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2020) şu şekilde aktarılmaktadır;

- Erken çocukluk dönemi özel eğitim hizmetleri (0-36 ay),
- Zorunlu okul öncesi özel eğitim hizmeti (36 ay ve üstü),
- Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları,
- Destek eğitim odası,
- Özel eğitim sınıfları,
- Özel eğitim okulları,
- Tamamlayıcı eğitim faaliyetleri,
- Yaygın eğitim kapsamında yürütülen kurslar vb.

Okullarda farklı türlerde özel eğitim uygulamaları vardır. Destek eğitim odası, özel eğitim odası, özel eğitim okulları ve kaynaştırma uygulamaları en yaygın olanıdır. Bireylerin öğrenmeyi kendi akranlarıyla beraber sağlaması doğru bir yöntem olarak görülmektedir. Bireylerin toplumdan ayrı tutulması kişilik gelişimi, öğrenme becerisini ve sosyalleşme becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir fikri ile hareket edilmektedir. Bu nedenle kaynaştırma uygulamaları günümüzde de en çok kullanılan ve yaygınlaşan uygulamalardır (Kırcaali İftar,1998).

Kaynaştırma Eğitimi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2020) göre; kaynaştırma eğitimi özel eğitim ve öğretime gereksinim duyan öğrencilerin çeşitli öğretim yöntemleri ile desteklenerek normal gelişim gösteren akranlarından soyutlanmadan aynı ortamda sosyalleşmelerini ve eğitimlerine devam etmelerini amaçlayan eğitim ve öğretim uygulamalarını kapsar. Kaynaştırma eğitiminin temel dayanak noktası en az kısıtlayıcı ortamdır. Her öğrenci farklı özelliklere sahiptir, en az kısıtlayıcı ortamdaki kasıt öğrencinin akranlarıyla beraber aynı ortamda eğitim alması onlarla kaynaşmasıdır. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi alan bireyin akranları arasında ve sınıf içinde sosyalleşmesi ve kabul edilmesi artar. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi gören öğrenciyle beraber aynı sınıfta olan özel gereksinim ihtiyacı olmayan bireylerde ise hoşgörü, farklılıklara saygı, iletişim kurma, demokrasi gibi kavramlar gelişir (MEB, 2020). Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin amacı çocuğu akranlarıyla aynı hale getirmek değildir, toplumla bütünleşmesini yani kaynaşmasını sağlamaktır.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere verilmektedir. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ihtiyacı olan bireylerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde, bu eğitime ihtiyacı olan bireyin akranlarıyla beraber eğitim görmesinin, gelişimine daha fazla katkı sağlayacağı varsayılmaktadır. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin amacı, bireyin engel durumu da dikkate alınarak akranlarıyla beraber olması ve bu birlikteliğin öğrenciye maksimum fayda sağlamasıdır. Kaynaştırma ile özel gereksinimli ve özel gereksinimi olmayan bireyler birbirlerini farklı yönlerden etkileyerek her anlamda gelişme fırsatı bulabilmekte, aynı zamanda tüm yaşam boyunca çevreye uyumu kolaylaştırıcı özellikler kazanmaktadır (Sucuoğu ve Diken, 1999).

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi, bireyin sosyalleşmesini, çevreye uyum sağlamasını ve kendisinin farkına varmasını, yetenek ve özelliklerini fark etmesini de amaçlar. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin bir diğer amacı ise öğrencilerde iletişim becerilerini geliştirmektir. Özellikle bu bireylerin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimiyle, farklılık düzeylerinin azalacağı da

hedeflenmektedir. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde amaç, her öğrencinin eğitimde fırsat eşitliğinden faydalanmasıdır. Eşit eğitim fırsatı, özel eğitime ihtiyaç olan veya olmayan diye ayırım yapmadan aynı sınıf ortamda eğitim görebilmesidir (Ekşi, 2010). Karacaoğlu'na (2008) göre kaynaştırma/bütünleştirme eğitimin bir diğer amacı ise özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin diğer bireylerden ayrılmadan toplum içinde yaşamasını kolaylaştırmak, ilgi ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanmalarını ve istedik davranışlar geliştirmelerini sağlamaktır. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimin bir diğer yönü ise normal gelişim gösteren bireylerin, özel gereksinimli öğrencilere karşı olumlu tutum ve davranışlar sergilemesini sağlamak, hoşgörü değerini benimsetmektir.

Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimin Tarihsel Süreci

Kaynaştırma uygulamaları dünyada ve ülkemizde farklı zamanlarda değişik şekillerde uygulanmıştır. Özel eğitime muhtaç bireyler için kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin önemi geçmişten günümüze artmıştır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de kaynaştırma/bütünleştirme eğitime verilen önem olumlu anlamda gelişmeler göstermiştir.

Cumhuriyet döneminden önceki sürece baktığımızda kaynaştırma eğitime benzer uygulamalar Osmanlı Devletinde karşımıza çıkmaktadır. 16. Yüzyılda Osmanlı Devletinin en önemli eğitim kurumu olan Enderun Mektebinde üstün yetenekli çocuklar eğitim almaktadır. Enderun Mektebi dışında 1921 yılında İzmir’de “Özel İzmir Sağırılar ve Körler Okulu”nun açıldığı bilinmektedir. Bu okul 1950 yılına kadar hizmet vermiştir (Kargın,2004). Fakat 1950 yılına kadar önemli gelişmeler yaşanmamış, engelli bireylere verilen hizmetler bakım hizmetinden öteye geçmemiş ve bu bireylerin eğitilemez olduğu düşünülmüştür (Özyürek, 2004).

1950’li yıllara geldiğimizde özel gereksinimli bireylerin eğitimi için önemli gelişmeler yaşanmıştır. Özel eğitim hizmetleri sağlık hizmeti ve bakım hizmeti olarak görülmekten çıkıp eğitim hizmeti olarak görülmeye başlanmıştır. 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünde özel eğitim alanı için personel yetiştirme çalışmaları oluşturulmuştur. 1955 yılında ise Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin temeli olan “Psikolojik Servis Merkezleri” kurulmuştur. 1961 Anayasası ile özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin hakları anayasal güvence altına

alınmıştır, ilk defa bir anayasada özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden bahsedilmiştir. 1970’li yıllarda ise 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda özel gereksinimli bireylerden ve özel eğitimden bahsedilmiştir (Kargın, 2004). 1950-1980’li yılları arasında ise kaynaştırma uygulamalarına yönelik bir adım atılmamıştır, bu süreçte özel gereksinimli bireylerin eğitimi hakkında çalışmalar yapılmış olsada kaynaştırma eğitimi henüz uygulanmamıştır.

Ülkemizde kaynaştırma eğitimi uygulaması 1983 yılında çıkarılan “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” ile başlamıştır. 2000 yılında “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır (MEB,2010). 1988 yılında "Özel gereksinimli çocukların normal sınıflara kaynaştırılması yoluyla eğitimi" konulu genelgede ise kaynaştırma kavramı, uluslararası alanyazına uygun olarak tanımlanmıştır. 1991 yılında “I. Özel Eğitim Konseyi” toplanmıştır ve kaynaştırma eğitimini geliştirmeye yönelik kararlar alınmıştır (Yazıcıoğlu,2018).

1992-1993 yıllarında kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin yaygınlaşması ve geliştirilmesi için pilot uygulama yapılmasına karar verilmiştir. Okul öncesi ilk ve ortaöğretim seviyesinde pilot okullar seçilmiştir. 12 pilot ilde 88 okul, pilot okul olarak sürece dâhil edilmiştir. Bu okullardaki bütün öğretmen, öğrenci ve velilerin kaynaştırma uygulamalarına katılmasına karar verilmiştir (Sucuoğlu ve Kargın, 2010). Ülkemizde özel eğitim hizmetleriyle ilgili en kapsamlı yasa 1997 yılında kabul edilen 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamedir (Sucuoğlu ve Kargın,2010). 573 sayılı KHK’ya göre kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi *“özel eğitim gerektiren bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamları”* olarak tanımlanmıştır.

18 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde” de kaynaştırma/bütünleştirme eğitime yönelik daha ayrıntılı ve uygulamaya dönük ifadeler yer verilmiştir. Bu yönetmelikte kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi, *“özel gereksinimli bireylerin eğitim ve öğretimlerine yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında destek hizmetleri de alarak sürdürmesine dayalı uygulama”*olarak tanımlanmıştır (29937 sayılı Resmi Gazete, 2000). 31 Mayıs 2006 sayılı yönetmeliğin ilgili maddesinde kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi 2000 yılında çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri

Yönetmeliğine benzer şekilde tanımlanmıştır. 19 Eylül 2017 tarihinde yayımlanan 2017/28 sayılı “Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları” konulu genelgede, kaynaştırma kavramı ile birlikte “bütünleştirme” kavramı fark edilmektedir. Yine bu genelgeye göre yarı zamanlı kaynaştırma, destek odası ve kademe fark etmeksizin kaynaştırma uygulamalarına öğrencilerin aktif katılımının sağlanması konularına değinilmiştir (Yazıcıoğlu, 2018).

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin bir kısmı günümüzde eğitim ve öğretim faaliyetlerine kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yoluyla devam etmektedir. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin önemi anlaşılmaktadır ve özel gereksinimli bireyler kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları sayesinde topluma daha fazla dâhil edilebilmektedir. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin tarihini incelediğimizde geçmişten günümüze kaynaştırma/bütünleştirme eğitime yönelik olumlu yönde gelişmeler olmuştur ve olmaya devam etmektedir.

Kaynaştırma Eğitiminde Farklı Uygulamalar

Özel gereksinimli öğrenciye kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi verilirken dikkat edilmesi gereken en önemli şey en az kısıtlayıcı ortamın olmasıdır. Eğitim ortamı öğrencinin yapabileceklerini sınırlamayan, normal gelişime uygun en az kısıtlayıcı olarak hazırlanmalıdır. Kaynaştırma öğrencisi mümkün oldukça akranlarıyla beraber eğitim almalıdır, öğrencinin akranlarıyla eğitim alması kaynaştırma/bütünleştirme eğitimin ruhuna uygundur (Kırcaali İftar,1998).

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminden maksimum fayda elde edebilmek için kaynaştırma eğitiminde farklı uygulamalar mevcuttur. Aşağıda kaynaştırma uygulamalarına değinilmiştir.

Tam zamanlı kaynaştırma. Tam zamanlı kaynaştırmada öğrenci akranlarıyla beraber normal sınıfta eğitim görür. Buradaki amaç en az kısıtlayıcı ortamda öğrencinin akademik ve duyuşsal olarak akranlarıyla bütünleşmesidir (Özdemir,2008).MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2018) göre; *“Kaynaştırma eğitimi alan bireylerin olduğu sınıflarda öğrenci sayısı; okul öncesi kurumlarında özel eğitim gereksinimi olan iki öğrencinin olduğu sınıflarda 10, bir öğrencinin olduğu sınıflarda 20 öğrenciyi aşmayacak şekilde düzenlenir. Diğer kademelerdeki eğitim kurumlarındaysa öğrenci sayısı; özel eğitim ihtiyacı olan iki*

öğrencinin bulunduğu sınıflarda 25, bir öğrencinin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi aşmayacak şekilde düzenlenir.”

MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2018) kaynaştırma eğitimi başlığında yer alan maddelere göre tam zamanlı kaynaştırmayla ilgili şu ifadeler yer alır:

- Tam zamanlı kaynaştırma eğitiminin olduğu okullarda bu öğrencilere yönelik destek eğitim odası açılır ve destek eğitim odaları öğrencilerin durumlarına göre düzenlenir.
- Ortaöğretimden mezun olan öğrenciler için verilecek diploma akranlarının diplomalarıyla aynı şekilde düzenlenir.
- Kaynaştırma öğrencilerine yönelik özel BEP hazırlanır ve bu öğrencilerin başarıları öğrenciye özel hazırlanan BEP doğrultusunda değerlendirilerek ölçme ve değerlendirme yapılır.

Yarı zamanlı kaynaştırma.Özel gereksinimli öğrencinin kaydı özel eğitim sınıfındadır ama başarılı olabileceği bazı derslerde genel eğitim sınıfında akranlarıyla beraber ders alır (Topçu ve Katılmış, 2013).Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamasında amaç öğrencinin akademik derslerini özel eğitim sınıfında tamamlaması ama sosyal yönlerinin akranlarıyla bir araya gelerek geliştirilmesi ve öğrencinin topluma uyumunun sağlanmasıdır. Çünkü kaynaştırma uygulamalarında eğitim ortamının en az kısıtlayıcı olması, öğrencinin mümkün oldukça akranlarıyla bir arada olması hedeflenir (Akcan,2018).

Tersine kaynaştırma.Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde tersine kaynaştırmanın tanımı yapılmamıştır fakat uygulamasından bahsedilmiştir (Yazıcıoğlu,2018). MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2018) özel eğitime ihtiyacı olmayan bireylerin isterlerse çevrelerindeki özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırabilecekleri şeklinde uygulamadan bahsedilmiştir.Schoger (2006) ise tersine kaynaştırmayı özel gereksinimli bireyin normal gelişim gösteren akranlarıyla, özel eğitim sınıfında özel eğitim öğretmeninden ders alması ve akranların işbirliği içinde olduğu, rol model alma ve yardımlaşma, dayanışmanın olduğu kaynaştırma modeli olarak tanımlar.

Guralnick (2001) ise tersine kaynaştırmayı normal gelişim gösteren bir grup öğrencinin, özel eğitim sınıfında, özel gereksinimli bireylerle beraber eğitim görmesi olarak tanımlar (akt: Yazıcıoğlu, 2018). Normal gelişim gösteren bireyler kaynaştırma eğitimi programına dâhil edilirler. Diğer kaynaştırma modellerinde özel gereksinimli bireyler normal sınıfa dâhil edilirken bu uygulamada tam tersi söz konusudur.

Elaldı ve diğerleri (2021) tarafından yapılan çalışmada tersine kaynaştırma modeli pilot olarak uygulanmıştır ve bu araştırmanın sonucunda normal gelişim gösteren öğrencilerin kendi hızlarında ilerleyemedikleri ve özel eğitim gereksinimli arkadaşlarının olumsuz davranışlarını taklit ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Fakat tersine kaynaştırma modelinin özel eğitim gereksinimli bireylerin iletişim becerilerine ve sosyal katılım becerilerine olumlu yansıdığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Görüldüğü üzere ülkemizde üçtür kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi uygulaması mevcuttur. Bu uygulamalar kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin daha etkili hale getirilmesi ve bireylere daha fazla fayda sağlaması için yapılmaktadır. Bu üç uygulamada da amaç özel eğitime muhtaç öğrencilerin akranlarıyla beraber olmasını sağlamaktır.

Kaynaştırma Eğitiminin Faydaları

Kaynaştırma eğitiminin, bu eğitimi alan bireye, bireyin ailesine, bireyin beraber eğitim aldığı akranlarına ve öğretmenlerine fayda sağladığı söylenebilir. Etkili bir kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi için bu dört ögenin de aktif olması gerekmektedir. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi doğru bir şekilde planlandığında, doğru şekilde uygulandığında olumlu sonuçlar vermektedir. Alanyazında kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin sadece özel gereksinimli bireye değil paydaşların hepsine yarar sağladığına dair çalışmalar mevcuttur.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin öncelikle ilk faydası özel gereksinimli bireyedir. Etkili ve doğru kaynaştırma eğitimi alan birey bilişsel ve sosyal olarak gelişim gösterir. Turnbull, Turnbull, Shank ve Smith (2004) tarafından yürütülen bir çalışmada özel gereksinimli öğrencilerin bu eğitim sayesinde bağımsız yaşama becerilerinin geliştiği, iletişim becerilerinin arttığı aynı zamanda topluma uyum sağlama noktasında daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Turhan,

2015). Metin (2013), akranlarıyla beraber eğitim gören öğrencilerin, kaynaştırma eğitimi görmeyen öğrencilere göre gelişim testlerinden daha fazla başarılı olduklarını belirtmiştir. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi sayesinde bu öğrencilerin toplumsal kabulü artmaktadır. Sosyal becerileri gelişmektedir. MEB (2010) yılında yayımlanan okullarımızda neden, niçin, nasıl kaynaştırma yönetici-öğretmen-aile kılavuzunda kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli bireye yararları aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

- Kaynaştırma öğrencisi BEP sayesinde ihtiyacına yönelik eğitim alır.
- Sosyalleşme, iletişim, işbirliği, ortak yaşam becerileri elde eder.
- Olumlu davranış geliştirmeye yönelik eğilimi artar.
- Normal gelişim gösteren akranlarını rol model alır.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin bir diğer faydası ise normal gelişim gösteren bireylere olmaktadır. Kaynaştırma öğrencisiyle aynı sınıfta eğitim alan öğrenci yardımlaşma, hoşgörü gibi değerleri kazanmaktadır. Bu öğrencilerde bireysel farklılıklara saygılı olma becerisi de gelişir. Öğrencilerde ahlaklı olma, demokratik ve insancıl olma tutum ve davranışları gelişir.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi sayesinde normal gelişim gösteren öğrenciler, özel gereksinimli akranlarıyla yakın ilişkide bulunurlar ve bu sayede deneyimler elde ederler. Elde ettikleri bu deneyimlerden yaşamları boyunca faydalanırlar. Aynı zamanda normal gelişim gösteren bireylerin özel gereksinimli bireylere karşı ön yargıları azalır, özel eğitim hakkında bilgi sahibi olarak yardımlaşma ve dayanışma değerleri gelişir (Yıkılmış Peker ve Şahbaz,1998).MEB (2010) yılında yayımlanan okullarımızda neden, niçin, nasıl kaynaştırma yönetici-öğretmen-aile kılavuzunda kaynaştırma eğitiminin normal gelişim gösteren bireylere faydalarıaşağıdaki gibi açıklanmıştır.

- Bireysel farklılıkları normal kabul etme ve saygı duyma becerileri gelişir.
- Kendilerini tanıma, güçlü ve zayıf yönlerini fark etmeye başlarlar.
- Sorumluluk alma, liderlik ve model olma özellikleri gelişir.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin ailelere de yararları bulunmaktadır. Bir öğrenci özel gereksinimli olsun veya olmasın ailesinin eğitimde önemi vardır. Aileler de kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi sayesinde çocukları hakkında daha

gerçekçi fikirlere sahip olurlar. Özel eğitime muhtaç çocukların, kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi sayesinde akranlarıyla beraber olması hem aileye hem de öğrenciye de moral olmaktadır (Kırcaali İftar, 1998). Böylece aileler ve öğrenciler kendilerini toplumdan soyutlanmış hissetmezler. Peker ve Şahbaz'a (1998) göre ailelerin özel eğitime gereksinim duyan öğrencinin eğitiminde aktif rol almaları öğretmenlerle iletişim halinde olmaları, aileleri bilinçlendirmekte ve cesaretlendirmektedir.

Öğretmenin kaynaştırma öğrencisine faydası olduğu gibi kaynaştırma eğitiminin öğretmenlere faydası bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenlere kaynaştırma eğitiminin etkili olması için çok fazla görev düşmektedir. Battal'a (2007) göre kaynaştırma eğitiminin başarılı olması için öğretmenlere düşen görevler; Kaynaştırma öğrencisini ve sınıfı kaynaştırma eğitime hazırlamak, kaynaştırma öğrencisinin eğitsel ihtiyaçlarını doğru tespit ederek planlama yapmak, kaynaştırma öğrencisi için farklı yöntem ve teknikler kullanmak, kaynaştırma öğrencisinin diğer öğrencilerle iş birliği ve iletişim halinde olmasını sağlamak, kaynaştırma öğrencisi ile gerçekleştirilen öğretimin etkililiğini değerlendirmektir.

Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenler, bu öğrencileri destekleyici ve geliştirici bir tutum içerisinde olmalıdır (Kırcaali ve İftar, 1998). Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi sayesinde öğretmenlerde sabırlı ve hoşgörülü olma, kabullenme değerleri gelişir, BEP hazırlama ve uygulamada deneyim elde etme, farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma becerileri gelişir (MEB,2010). Öğretmenler kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi sayesinde mesleki olarak kendini geliştirme fırsatı elde ederler (Gezer,2017).

Kaynaştırma Eğitimi Başarıya Ulaştıran Etmenler

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi ülkemizde özel gereksinimli bireylerin normal eğitim sınıflarına yerleştirilmesi ve orada eğitim görmesi olarak bilinmektedir fakat kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin uygulanmasında yani pratikte bazı güçlükler yaşanmaktadır. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimindeki güçlüklerin üstesinden gelmek ve kaynaştırma eğitiminin başarılı olması için paydaşların aktif ve işbirliği içinde olması önem arz etmektedir.

Öğretmen.Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin amacına ulaşması için öğretmenler önemli rol üstlenmektedir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisine

olumlu tutum sergilemeleri, özel gereksinimli bireylerin varlığını kabul etmeleri, onlarında öğretme-öğrenme ortamında aktif olmasını sağlamaya çalışmaları kaynaştırma eğitimiyle ilgili diğer etmenleri de olumlu etkileyecek ve kaynaştırma eğitiminin amaca ulaşmasını sağlayacaktır (Odluyurt, 2015). Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip olması gerekir.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi uygulama sürecinde paydaşların yeterince bilgi sahibi olmaması sonucunda, genelde olumsuz tutum ve davranışlar sergiledikleri çeşitli araştırmalarla ortaya koyulmuştur (Sart, Ala, Yazlık ve Yılmaz, 2004).Özel gereksinimli bireyi tanıyan onun ilgi ve ihtiyaçlarının farkında olan öğretmen, eğitsel faaliyetleri düzenlerken kaynaştırma öğrencisini de göz önünde bulunduracaktır. Öğretmen, kaynaştırma öğrencisinin var olan potansiyelinin ortaya çıkmasını sağlamak için gerekli yöntem ve teknikleri kullanacaktır (Metin,2015).Smith ve diğerleri (2006) kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerde olması gereken özellikleri şu şekilde tanımlamaktadır:

- Kaynaştırma öğrencisi için program geliştirmede ekiple beraber çalışmak ve işbirliği içinde olmak,
- Özel gereksinimli öğrenciler için yararlı olabilecek uygulamalar ve öneriler geliştirmek,
- Özel gereksinimli öğrencilerin aileleriyle iletişim ve halinde olmak,
- Öğrenciye göre BEP hazırlamak ve uygulamak,
- Özel gereksinimli öğrencinin akranlarıyla birlikte olmasını sağlayacak kapsayıcı eğitim ortamı oluşturmak (akt. Ülger, 2019).

Görüldüğü üzere kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için bilgili ve donanımlı öğretmenlere ihtiyaç vardır.

Aileler.Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi bir ekip işidir ve ailelerde bu ekibin önemli parçasıdır. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin gerekliliğine inanan olumlu tutuma sahip aileler kaynaştırma eğitimi sürecine daha fazla dâhil olmaktadır. Koçyiğit (2015) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin kaynaştırma sürecine katılımının yetersiz olduğu, anne ve babaların özel gereksinimli çocuğa sahip olduklarını kabullenememesi, yetersiz iş birliği, diğer öğrenciler tarafından kabul edilmeme, yetersiz araç-gereç, materyal ve fiziki destek eksiklikleri ailelerin yaşadığı temel sorunlar olarak belirtilmiştir.

Aileler her ne kadar kaynaştırma sürecinde birçok sorunla karşılaşsa da ailelerin kaynaştırma sürecine aktif katılımı, ebeveynlerden okul dışı süreçte, özel gereksinimli birey hakkında bilgi almada ve eğitim planlarının belirlenmesinde son derece önemlidir (Tekinarslan ve diğerleri, 2018). Keller-Wright (1998) tarafından yapılan araştırmada ailelerin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine dâhil edilen öğrencilerin, bazı sorunlar olsa da bu öğrencilere çok daha fazla yararı olduğu ve ailelerin bilinçlendiği sonucuna ulaşılmıştır (akt: Tekinarslan,2018). Aileler öğretmenin rehberliğinde kaynaştırma öğrencisi için evde verilen eğitimleri uygulayarak kaynaştırma/bütünleştirme eğitime katkı sağlamaktadır, kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin gerekliliğine inanan ailelerde bu katkı daha fazla olmaktadır (Akbulut,2020).

Özel gereksinimli bireylerin ailelerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimini desteklemesi, kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin başarısını artırmaktadır. Öğretmen aile ile iş birliği yaparak bireyin gelişimine katkı sağlamakta, birey hakkında detaylı bilgi sahibi olarak sınıfa uyumunun artmasını sağlamaktadır (Özcan,2020).

Normal gelişim gösteren çocuklar.Özel gereksinimli bireylerin kaynaştırma eğitimi sürecinde mümkün oldukça normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada olması gerekmektedir. Öğretmenlerin, ailelerin, okul yönetiminin ve okulda çalışan diğer personellerin kaynaştırma eğitimi kabul etmesi ve olumlu tutum göstermesi normal gelişim gösteren bireyi de olumlu etkilemektedir (Özcan,2020). Akranları tarafından olumlu tutumla karşılaşan kaynaştırma öğrencilerinin, özgüvenleri gelişmektedir. Normal gelişim gösteren öğrenci, çevresinin kaynaştırma öğrencisine karşı olumlu tutum sergilediğini görünce, kendisininde olumlu tutum sergileme eğilimi artacaktır. Öğrencilerin bu şekilde bir iletişim kurmaları kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin başarıya ulaşmasında önemli bir etkidir (Dikici-Sığırtmaç ve Deretarla-Gül, 2014).

Normal gelişim gösteren öğrencilere kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi hakkında yeterli bilgi vermek, kaynaştırma eğitime olumlu tutum sergilemeyi artıracaktır (Uysal,2010). Öğretmenin yaratacağı olumlu sınıf iklimi birey ve kaynaştırma öğrencisi arasındaki iletişimi artıracak ve ön yargıları kıracaktır. Normal gelişim gösteren bireylerin okul ortamında örnek aldığı ilk kişi

öğretmenleridir, öğretmenlerin yaklaşımı öğrencilerin kaynaştırma öğrencisine yaklaşımında belirleyicidir (Çınar,2020).

Okul yönetimi.Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin başarıya ulaşmasını sağlayan etkenlerden biride okul yönetimidir. Okul yönetiminin öğretmene, ailelere, kaynaştırma öğrencisine vereceği destek çok önemlidir. Okul yönetiminin kaynaştırma eğitiminin önemine inanması ve bu konuda bilgi sahibi olması kaynaştırma eğitiminde başarılı olunmasını sağlar.

Bolat ve Ata (2017) tarafından yapılan çalışmada okul yöneticileriyle yapılan görüşmede yöneticiler kaynaştırma/bütünleştirme eğitimiyle ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında başarı sağlanmak isteniyorsa ilk yapılması gereken şeylerden biride okul yönetiminin bilgilendirilmesidir. Okula davet edilecek uzman kişiler, verilecek seminerler veya Rehberlik ve Araştırma Merkezinden yardım alınarak bilgilendirme yapılabilir(Batu ve Yükselen, 2017).

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde okul yönetimine düşen görevlerise şu şekilde sıralanabilir:

- Okul yönetimi kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi hakkında diğer personeli bilgilendirmeli ve olumlu tutum içerisinde olmalıdır.
- Kaynaştırma hizmeti yürüten personele karşı destekleyici ve teşvik edici tutum içerisinde olmalıdır.
- Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin, özel gereksinimli birey için öneminin farkında olmalı ve gerekliliğine inanmalıdır.
- Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin aksamadan yürümesi için gerekli ortamı sağlamalıdır.
- Özel gereksinimli bireyin yetersizliğini göz önüne alarak fiziksel çevrenin düzenini sağlamalıdır (Batu ve Kırçali İftar, 2016).

Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı.Fırsat eşitliği, bireysel farklılıkları dikkate alma, demokrasi ve çağdaşlık, öğrencinin gelişimine uygun plan yapma ve uygulama, sunulan eğitim hizmetlerinden üst düzeyde yararlanmak için bireyselleştirilmiş eğitim planı yapılmalıdır (Çolak, 2007).Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde öğrenci akranlarıyla beraber aynı

sınıf ortamında olsa da onların aldığı eğitimin bire bir aynısını alması beklenemez, bu nedenle kaynaştırma öğrencisi için bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlanır (Camadan,2012).

Bireyselleştirilmiş eğitim planı, *“özel gereksinimli öğrenciler için sınıf öğretmeni ve uzman bir ekip tarafından hazırlanan, bireyin sahip olması gereken toplumsal, sosyal, davranışsal, akademik ve duyuşsal kazanımların olduğu, her özel gereksinimli öğrenci için özel olarak hazırlanan, ek yaşantıların, ortamların, sürelerin ve kazanımların belirtildiği plandır”* (Özyürek,2004). Bireyselleştirilmiş eğitim planı öğrencinin ihtiyacına yönelik eğitim almasını sağlar, sorumluluk almasına katkı sağlar, bireyin ihtiyacının belirlenmesine yardımcı olur, öğrenme sürecinin takibini ve bir plan dâhilinde ilerlemesini sağlar, aile ve öğretmen arasında ortak hedeflerin oluşmasını sağlamak gibi faydaları bulunur (Özcan,2020).

Öz-Yeterlik

Öz-yeterlik kavramı ilk kez 1997 yılında Bandura tarafından ortaya koyulmuştur. Bandura'ya göre öz-yeterlik kavramı *“bireylerin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinliği veya eylemi organize edip başarılı bir biçimde gerçekleştirme kapasitelerine ilişkin inancı”* olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1997; akt. Toy, 2015). Öz-yeterlik kişinin kendisini nasıl algıladığıyla ilgilidir. Bireyin belli bir konuda kendini yeterli görüp görmeme durumudur. Öz-yeterlik gözlenebilen bir davranış değildir, içsel süreçlerle şekillenen soyut bir kavramdır. Bireyin karşılaştığı veya karşılaşılabileceği zorlukların üstesinden gelme noktasında ne kadar başarılı olabileceğiyle ilgili tutumdur (Ulusoy, 2003).

Öz-yeterlik kavramı, Bandura'nın Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramından ortaya çıkmıştır ve Bandura öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini öğrenmeyle sosyal çevre arasındaki ilişkiyle açıklar. Öz-yeterlik kavramı öğretmenlerin meslek hayatında başarılı olabilmesi için de önemlidir. Öğretmenlerin kendilerini değerlendirmeleri, meslek hayatlarında yapabileceklerinin sınırlarını bilmeleri ve eğitim-öğretim ortamında hangi bölümlerde başarılı olabileceklerine inanmaları da öz yeterlik algılarıyla ilgilidir. Yani öğretmen kendini bilgili ve donanımlı görüyorsa başarılı olma ihtimalide o kadar fazladır, bu durumda öğretmenin

başarılı olması öğretmenin öz-yeterlik algısıyla paralellik göstermektedir (Senemoğlu, 2001).

Soodak ve Podell (1993) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin öz-yeterlik algısı arttıkça meslek hayatlarındaki başarılarının da arttığı ve daha özgüvenli oldukları sonucuna ulaşılmıştır (akt: Dolapçı ve Demirtaş,2016). Öz-yeterlik algıları fazla olan öğretmenlerin öğretme-öğrenme ortamında daha aktif olacağı ve öğrencileri süreçlere daha fazla dâhil edebileceği tahmin edilebilen bir gerçektir. Öz-yeterlik inancı fazla olan öğretmenler derslerinde farklı yöntem ve teknikler kullanırlar, öğrenci merkezli ders işleyerek bilgiyi öğrencinin zihninde yapılandırmaya çalışırlar. Öz-yeterlik algıları düşük olan öğretmenler ise daha geleneksel yöntemlerle ders işleyerek eğitim ortamında öğrenciyi pasif bırakırlar, derslerde farklı materyal kullanmaktan kaçınırlar ve genel olarak ders kitabıyla dersi tamamladıkları görülmektedir (Henson, 2001, akt: Dolapçı, 2013).

Ülkemizde ve dünyada özel eğitime verilen önem son yıllarda artmıştır. Özel eğitim hizmetlerinin büyük bir bölümünü kaynaştırma eğitimi oluşturmaktadır. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin başarılı olması da süreçteki tüm personelin başarılı olmasına bağlıdır. Fakat öğretmenlere bu konuda daha fazla görev düştüğü de tahmin edilebilir. Bu nedenle öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme eğitime yönelik yeterlik algıları önemli bir durumdur. Öğretmenler kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin en önemli parçasını oluşturmaktadır, çünkü öğretmenler planın uygulayıcısı ve sürecin takipçisidir. Öğretmenler dersi planlama aşamasında öğrencilerin birbirlerinden farklı özellikleri olduğuna dikkat etmeli, öğrencilere ve günümüz bilim ve teknolojisine uygun ders planlamaları yapmalıdır (Yaylacı ve Aksoy,2016).

Kaynaştırma Eğitiminde Öğretmenlerin Yeterlik Algıları

Eğitim sürecinde bireylerin topluma kazandırılması için eğitim sürecinin iyi planlanması ve uygulanması gerekir. Bu nedenle özel gereksinimli bireylere hazırlanacak olan planlar onları hayata hazırlayan, topluma kazandıran planlar olması beklenir (Battal, 2007). Bu planların hazırlanmasında öğretmenlerin önemli sorumlulukları vardır, öğretmenler kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından önceki süreçte ve süreç içerisinde aktif rol alan paydaşlardır.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde öğretime düşen birçok görev vardır. Kaynaştırma sürecinin olumlu olması ve etkililiği öğretime bağlıdır (Yaylacı ve Aksoy,2016).Diken (2006) yaptığı çalışmada kaynaştırma eğitiminin başarılı olmasının öğretmen yeterlik algılarının yüksek olmasına ve kaynaştırma öğrencisiyle ilişkilerinde özgüvenlerinin fazla olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde öğretmenlerin yeterlik algılarının yüksek olması önem arz etmektedir.

Öğretmenlerin yeterlik ve özel eğitim algıları incelendiğinde, öğretmenlerin eğer yeterlik algısı yüksekse, özel eğitime muhtaç olan öğrenciye daha fazla destek sağlayabildiği ve iyi bir eğitim verdiği, bu öğretmenlerin sınıf yönetiminde daha başarılı oldukları ve karşılaştıkları sorunlar karşısında soğukkanlı ve çözüm odaklı oldukları ön görülebilir (Meijer ve Foster, 1988). Öğretmenlerin yeterlik algısı yükseldikçe mesleğe karşı tutumları daha pozitif olmaktadır. Yeterlik algısı daha fazla olan öğretmenlerin mesleğe karşı daha pozitif bir tutum sergilemeleri beklenir ve bu öğretmenlerde stres ve kaygı durumlarının daha az olması sonuçları çıkar (Öksüz ve Çoşkun,2012). Öğretmenlerin sınıflarında olan kaynaştırma öğrencisinin akademik ve duyuşsal gelişimine doğrudan katkısı vardır, yapılan araştırmalar göstermektedir ki öğretmenlerin yeterlik algıları arttıkça, öğrencinin gelişimine olan katkıları da artmaktadır (Eren,2021). Yeterlik algısı düşük olan öğretmenlerin ise öğrenciye yardım etme konusunda bile zorluk yaşadığı, öğrenciler için çaba göstermeden öğrenciyi rehberlik servislerine gönderdikleri, öğrenci için yeterince çabalamadıkları fark edilmiştir (Soodak ve Podell, 1993; akt: Eren, 2021).

Öğretmenlerin özgüvenleri ve kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi arasında paralel bir ilişki vardır. Özgüveni ve yeterlik algısı fazla olan öğretmenler sınıfındaki kaynaştırma öğrencisine daha fazla destek olabilir, öğretmenlerin sınıfındaki kaynaştırma öğrencisinin başarısına, bilişsel ve duyuşsal gelişimine doğrudan katkısı vardır. Öğretmenin kendisine olan yeterlik algısı arttıkça öğrenciye verebilecekleri de artacaktır. Batu ve Kırcaali-İftar'a (2016) göre kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerden beklenen öğretimi bireyselleştirmesi, aile ve okul arasında işbirliği yapılmasını sağlayarak süreci

yönetebilmesi, hem tüm sınıf hem de kaynaştırma öğrencisi için eğitim ortamları oluşturabilmesidir.

Eğitimin amaçlarından biri de bireyi toplumsallaştırmaktır. Sosyal Bilgiler dersi bu amaca hizmet eden ana derslerden biridir, Sosyal Bilgiler dersi çerçevesinde edinilecek kazanımlar; kaynaştırma öğrencilerinin bağımsızlaşmasına, yeni beceriler elde etmelerine ve toplumla bütünleşmesine yani özel eğitimin ve kaynaştırmanın temel hedeflerine önemli katkılar sağlayacak niteliktedir (İlk ve Açıkalin,2018). Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeterli algılarının yüksek olması kaynaştırma uygulamalarının başarılı olması için önem arz etmektedir.

Sosyal Bilgiler Programı

Sosyal bilgiler birey ve toplumu konu alan bir çalışma alanı olduğu için, sosyal bilgilerin geçmişi çok eskiye dayanır. İlkçağ uygarlıklarından beri sosyal bilgilerin kapsadığı konuların var olduğu bilinmektedir (Özmen, 2015).Sosyal bilgiler kavramı ise ilk defa ABD’de ortaya çıkmıştır. 1916 yılında Sosyal Bilgiler ders adı olarak ABD’de ders programlarında var olmuştur. Türkiye’de Sosyal Bilgilerin bir ders olarak programa koyulması ise 1968 yılında olmuştur. 1962 yılında Sosyal Bilgilerin içeriğini oluşturan tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi dersleri ayrı olarak mevcuttu ve “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi olarak okutuluyordu (Kan, 2010). Sosyal bilgiler kavramı biliniyordu ama program olarak ortaya çıkmamıştı. 1968 yılından sonra Sosyal Bilgiler ders olarak ilkokullarda okutulmaya başlandı. 1975 yılından itibaren ise bütün ortaokullarda okutulmaya başlandı (Günden, 1995). 1985 yılında ise Sosyal Bilgiler dersi kaldırılarak yerine milli tarih, milli coğrafya, vatandaşlık bilgisi dersleri gelmiştir. Fakat 1998 yılında bu dersler de kaldırılarak tekrar Sosyal Bilgiler dersi uygulanmaya başlanmıştır (Yalçın ve Akhan, 2018). 2005 yılında yapılandırmacılık eğitim felsefesinin etkisiyle sosyal bilgiler programında köklü değişiklikler yapılarak okutulmaya devam edilmiştir, 2017 yılında programda yenilikler yapılmıştır.

Doğanay’a (2002) göre sosyal bilgiler insan hayatını konu alır. Sosyal bilgiler geniş kapsamlı ve çok disiplinli bir daldır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersi diğer bilimlere göre tanımı zor olan bir derstir. MEB’e (2005) göre ise Sosyal Bilgiler, *“Bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olmak amacıyla*

antropoloji, tarih, coğrafya, felsefe, sosyoloji, vatandaşlık bilgisi, siyaset bilimleri, psikoloji, hukuk gibi bilimlerin bir öğrenme alanı altında sadeleştirilerek birleştirilmesine dayanan, insan ve çevreyi geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında inceleyen ve araştıran disiplinler arası bir yaklaşımdır". Sosyal bilgiler dersinin temelinde iyi vatandaş, topluma faydalı birey yetiştirmek vardır.

Sosyal bilgiler dersi eğitim programı hedeflerine ulaşmak için birey ve toplumla alakalı farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşmuş, insanları yaşadığımız çağa ve dünyaya hazırlamayı amaç edinen bir çalışma alanıdır (Doğanay, 2005). Sosyal Bilgiler dersi Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Antropoloji gibi birçok bilimi bünyesinde bulunduran ayrıca temelinde ilkeli, disiplinli, sorumluluk sahibi, haklarının ve görevlerinin bilincinde, yaşadığı topluma duyarlı bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir (Kaymakçı ve Ata, 2012). Sosyal Bilgilerin temel görevi, gelişen ve büyüyen dünyada, farklı medeniyetlerde ve toplumlarda demokrasiyi benimseyen bir vatandaşlık bilinciyle içinde bulunduğu toplumun yararına kararlar alarak insanlara doğru tercihler yapabilme yeteneğini kazandırmaktır (NCSS, 1992; akt. Kaymakçı ve Ata, 2012).

Sosyal bilgiler öğretim programının amacı dünyada olduğu gibi ülkemizde de nihai hedefi iyi ve etkin, üretken vatandaş yetiştirmektir. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin amacı da, özel gereksinimli bireyi topluma kazandırmak, etkin ve yararlı olmasını sağlamaktır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler programının amaçlarıyla kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının amaçları birbiriyle örtüşmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin, kaynaştırma/bütünleştirme eğitim uygulamalarının başarılı olma noktasında daha fazla yarar sağlayacağı öngörülebilir.

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kaynaştırma Eğitimi

Sosyal Bilgiler dersi; milletini seven, haklarının bilincinde olan ve haklarını kullanan, sorumluluklarının farkında, çevresinin ve dünyanın coğrafi özellikleri hakkında bilgiye sahip, tarih bilgisi geniş olan, eleştirel düşünen, yenilikçi ve yaratıcı, bilim ve teknolojiyi bilinçli bir şekilde kullanan, milli bilince sahip, topluma duyarlı, iyi vatandaş yetiştirmeyi amaçlamaktadır (MEB,2018). Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının amacı ise özel gereksinimli bireylerin, temel yaşam becerileri kazandırılarak, toplumla uyumlu, sosyal ve

kendi kendine yeten bir bireyler yetiştirmektir(Yazıcıoğlu,2018). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi ile kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının benzer amaçlarının olduğu göze çarpmaktadır, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik hazırlanmış yöntem ve teknikleri kullanarak bu kazanımları gerçekleştirmeleri hem öğretmenler hem de özel gereksinimli öğrenciler açısından büyük önem taşımaktadır.

Kanat'a (2015) göre ise Sosyal Bilgiler eğitiminin hedefleri, kapsamı, misyon ve vizyonu, bireylerin etkin bir vatandaş olmasında, sorumluluklarını bilen, yaşadığı toplumun norm ve değerlerine göre hareket eden, yeni ve yaratıcı düşünen, problem çözme becerisine sahip olması açısından önemli bir derstir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler programı özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılması açısından çok önem arz etmektedir.

İlk ve Açıkalın'a (2018) göre toplumsallaşmanın temelini kuramsal olarak, eğitim programlarından Sosyal Bilgiler programı oluşturmaktadır. Eğitim ve öğretim bireyin toplumsallaşması ve etkin vatandaş olması noktasında önemli bir basamak oluşturmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi ve Hayat Bilgisidersi programlarına baktığımızda toplumsallaşmanın en çok ön planda olduğu derslerin bunlar olduğu göze çarpmaktadır (İlk ve Açıkalın,2018).Sosyal Bilgiler dersi aynı zamanda bireysel farklılıkları göz önüne alarak yöntem, teknik, materyal kullanımına en uygun programlardan biridir ayrıca, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri de kapsayan geniş programı ile özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için gerekli eğitim hizmetlerini sunmaktadır (Kanat,2015).

Michaelis'e(1992) göre Sosyal Bilgilerin kaynaştırma eğitimine etkileri şunlardır: Bireyselleştirilmiş eğitim programları sayesinde öğrenci hakkında daha detaylı bilgi elde edilir. Sosyal, bilişsel ve duyuşsal olarak her öğrencinin kendine özgü strateji geliştirmesine yardımcı olur, öğrencinin var olan problemleri veya ortaya çıkabilecek problemleri için rehber öğretmen ve diğer öğretmenlerle iletişime geçerek çözüm yolları sunar, başarılı olması için planlar yapar ve öğrenciye destek olur, diğer insanlara saygılı olma ve olumlu tutum geliştirmek için öğrenciye özgüven sağlar, kaynaştırma öğrencilerinin sosyal, psikolojik bilişsel yönlerini tespit ederek geliştirmelerini sağlar (akt. Kanat,2015).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırma konusuyla ilgili Türkiye’de ve uluslararası alanda yapılan çalışmalar kronolojik sırayla gösterilmiştir.

Yurtdışında yapılan ilgili araştırmalar.Manisah Mohd, Ramlee ve Zalizan Mohd (2006) tarafından yapılan araştırmada çalışmanın amacı Malezya’da öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik tutum ve algılarını incelemektir. İlk ve ortaokulda görevli 235 öğretmenin katılımıyla bu araştırma yapılmıştır. Anket formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik olumlu algıları olduğu, kaynaştırma eğitiminin öğrenciler arasındaki sosyal etkileşimi artırdığı konusunda öğretmenler ortak görüşe sahiptir. Aynı zamanda kaynaştırma eğitimi için tüm paydaşların aktif olarak görev alması sonucuna ulaşılmıştır.

Talmor ve diğerleri (2007) tarafından yapılan araştırmada amaç, sınıflarında özel gereksinimli birey bulunan normal okullardaki öğretmenlerin işleriyle ilgili çevresel faktörleri belirlemek ve bu faktörlerle öğretmen tükenmişliği arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırma 330 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak ise anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda tutumları olumlu olan öğretmenin tükenmişliği daha fazla yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer sonuç ise öğretmenin aldığı sosyal destek ne kadar az ise yaşadığı tükenmişliğin o kadar fazla olduğudur.

Leyser ve Zeiger (2011) tarafından yapılan araştırmanın amacı özel ve genel eğitim öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik öz-yeterlik algılarını ortaya koymaktır. 992 öğretmenin katılımıyla yapılan araştırmada öğretmen öz-yeterlik ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda kaynaştırma eğitimiyle ilgili eğitim alanların almayanlara oranla daha fazla öz-yeterlik algısına sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Bouillet (2013) tarafından yapılan çalışmada Hırvat okullarında kaynaştırma okullarındaki iş birliğinin bazı yönlerini analiz etmek amaçlanmıştır. 69 ilkokul öğretmeniyle okullarındaki kaynaştırma uygulamalarını tespit etmek için görüşme yapılmıştır. Ayrıca öğretmenlere okullarında kaynaştırma eğitimi engelleyen veya yavaşlatan faktörlerle ilgili anket uygulanmıştır. Araştırmanın

sonucunda öğretmenler okullarındaki kaynaştırma öğrencilerine yönelik daha somut yardım ihtiyaçları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca okullar ve toplum arasında işbirliği olması gerektiği sonucuna da ulaşılmıştır.

Bukvic (2014) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin erken ve zorunlu eğitimde engelli öğrencilere yönelik kendi yeterliklerine ilişkin kişisel algılarını belirlemek amacıyla çalışma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini ilkokulda çalışan 100 öğretmen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin % 70'inin özel gereksinimli öğrencilere eğitim verme konusunda hiç veya çok az bilgiye sahip olduğu, tutumlarının olumsuz olduğu fakat genç öğretmenlerin daha pozitif olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mackey ve Megan (2014) yaptıkları araştırmada ABD'deki genel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik yaklaşımlarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmada üç ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerini genel eğitime nasıl dahil ettiği incelenmiştir. Altıncı sınıf fen bilimleri öğretmeni, yedinci sınıf sosyal bilgiler öğretmeni, sekizinci sınıf matematik öğretmeni araştırmaya dâhil edilmiştir. Veri toplamak için görüşme, gözlem ve doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma eğitime ilişkin, yetersiz düzeyde hizmet içi eğitim aldığı fakat öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunması noktasında olumlu tutuma sahip olduğu ve öğretmenler kaynaştırma öğrencisini sınıfa dâhil edebilmek için farklı yöntem ve teknikler geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Zagona ve diğerleri (2017) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitime hazırlanma ve iş birliği yapma noktasında görüşlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Kapsayıcı eğitim ve işbirliği ile ilgili becerileri belirlemek ve hazırlıklarına katkıda bulunabilecek faktörleri belirlemek amacıyla genel ve özel eğitim öğretmenleri ile anket ve görüşmeler yapılmıştır. Eğitimcilerin kaynaştırma eğitime hazır olmaları ile üniversitede ders alıp almamaları ya da kaynaştırma eğitimi konusunda özel eğitim alıp almamaları arasında ilişki bulunmuştur. Katılımcıların bir alt grubuyla yapılan görüşmelerinin analizi ise bu bulguyu desteklemiştir ve eğitimcilerin önemli engelleri olan öğrenciler için kaynaştırma

uygulamaları uygulama konusundaki hazırlıkları ve deneyimleri hakkında daha derin bir bilgiye ulaşılmıştır.

Saloviita (2018) yaptığı araştırmada Finlandiya'daki öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada veri toplamak için anket kullanılmıştır ve 824 sınıf öğretmeni, 575 branş öğretmeni ve 365 özel eğitim öğretmeni olmak üzere 1764 öğretmen araştırmaya katılmıştır. Sınıf öğretmenleri nötr tutum gösterirken, branş öğretmenleri negatif tutum, özel eğitim öğretmenleri ise olumlu tutum göstermişlerdir. Öğretmenlerin iş disiplini ve öz-yeterliği, kaynaştırmaya yönelik tutumları ile düşük ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yan ve Deng (2018) tarafından yapılan araştırmada Çin'de normal eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik kaygılarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada Kaygı Belirleme Anketi 425 öğretmene uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin kendi bildikleri ve deneyimlerinden yola çıkarak kaynaştırma eğitimini uyguladıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik verilen eğitimlerin iyileştirilmesini bekledikleri sonucuna da ulaşılmıştır.

Kiel ve diğerleri (2019) yaptıkları araştırmada, kaynaştırma eğitimi veren öğretmenlerin öz-yeterliklerini incelemişlerdir. Araştırmaya 49 kaynaştırma okulundan 471 öğretmen katılmıştır. 3 alt boyutlu öz-yeterlik ölçeği uygulamışlardır. Öz-yeterliği olumlu ve yüksek olan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin eğitim öğretim ortamına dâhil edilmesine daha fazla katkıda bulunurken, öz-yeterlik algısı düşük olan öğretmenlerin daha az katkıda bulundukları sonucuna ulaşılmıştır.

Mouchritsa ve diğerleri (2022) tarafından yapılan araştırmada Yunan ortaokullarındaki özel ve genel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarını ve bu tutumların yaş, cinsiyet, öğretmenlik deneyimi ve kaynaştırma eğitimi alıp almama gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amaçlanmıştır. 307 öğretmen araştırmaya dâhil edilmiştir ve anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları, kapsayıcı eğitime yönelik tutumların, alınan özel eğitim

türünden, yaş ve genel eğitim öğretmenliği deneyiminden etkilendiğini göstermiştir. Ayrıca, olumlu tutumlar cinsiyetten etkilenirken, olumsuz duygu ve kaygılar genel eğitim ve özel eğitim öğretmenliği deneyiminden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, çalışma kaynaştırma eğitime yönelik öğretmenlerin düşük düzeyde olumsuz duygulara sahip olduğu, orta düzeyde endişelere ve yüksek düzeyde olumlu tutumlara sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Türkiye’de yapılan ilgili araştırmalar.Dolapci (2013) tarafından yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının öz-yeterlik algılarıyla kaynaştırma eğitime bakış açısı arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 3. sınıf öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırma verileri Öğretmen Öz-yeterlik Ölçeği ve Kaynaştırma Eğitimi Anketi ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının öz-yeterlik algılarının yüksek olduğu bulunmuştur. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik yeterlik algıları ise öğrenim gördükleri bölüm, cinsiyet, yaş ve kaynaştırma eğitimi dersi alıp almama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Nacaroğlu (2014) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada 2013-2014 yılında Gaziantep ilinde görev yapan sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 109 öğretmenle "Kaynaştırma Eğitimi Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerini Belirleme Ölçeği" kullanılarak veri toplanmıştır. Öğretmenler kaynaştırma eğitim uygulamalarına yönelik kişi ve kurumların tutumlarının genelde olumlu olduğunu ayrıca özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin almayanlara göre daha olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Toy (2015) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarıyla kaynaştırma eğitime ilişkin inançlarının bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılmıştır ve araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 yılında Denizli ilinde çalışan 340 öğretmen oluşturmaktadır. Ölçme aracı olarak ise "Kişisel Bilgi

Formu", "Öğretmen Öz yeterlik Ölçeği", "Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarının cinsiyet ve mesleki kıdeme göre farklılaştığı ama öğrenci sayısı, kaynaştırma öğrencisinin bulunup bulunmama durumu, özel eğitim, seminer alıp almama durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Denizli(2015) tarafından yapılan araştırmada, Fen bilimleri dersi öğretmenlerinin, Fen bilimleri dersinde kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmaya 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında Giresun il ve ilçelerindeki ortaokullarda görev yapan ve kaynaştırma öğrencisi bulunan toplam 28 Fen Bilimleri öğretmeni ve 2 görme engelli, 2 ortopedik engelli, 3 zihin engelli olmak üzere toplam 7 özel gereksinimli öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan öğretmen ve öğrenci anketi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin bilgi, fiziksel alt yapı, materyal eksikliği gibi sorunlar yaşadığı; öğrencilerin ise öğretmen ilgisizliği, materyal eksikliği, merkezi sınavların kendilerine uygun olmadığı gibi sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Demirezen ve Akhan (2016) tarafından yapılan araştırmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma grubu 2014-2015 eğitim öğretim yılında Antalya ilinde görev yapan 21 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Görüşme tekniği kullanılmış ve betimsel analiz ile çözümlemeler yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarının farkında olduğu fakat istedikleri kadar performans ortaya koyamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Üzümcü (2016) tarafından yapılan araştırmada, DKAB öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüş, beklenti ve yeterlik durumunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Nitel bir araştırma olup araştırmanın çalışma grubunu Rize' de görev yapan 26 DKAB öğretmeni oluşturmuştur. Veri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarından duygusal olarak olumsuz

etkilendiği bulunmuştur ayrıca öğretmenlerin sorunlarla karşılaştığında öğrenciyi uyarma ve rehberlik servisine yönlendirme gibi faaliyetlerde bulunduğu ve kaynaştırma eğitimin normal gelişim gösteren öğrenciyi olumlu etkilediği yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin beklentileri ise kendilerine materyal desteği sağlanması ve kaynaştırma eğitime yönelik hizmet içi eğitim verilmesine yönelik olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yaylacı ve Aksoy (2016) tarafından yapılan araştırmada,Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olup olmadıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara’da görev yapan 102 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kaynaştırma Eğitimi Yeterlilikleri” anketi kullanılmıştır. Sonuç olarak ise kaynaştırma eğitimi konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim sürecini planlama ve düzenlemede yeterli bilgi ve beceriye sahip oldukları, izleme ve değerlendirme süreci ile mesleki gelişim sağlamada yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır.

Bayar (2017) tarafında yapılan çalışmada, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili duygu, tutum ve kaygılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Amasya ilindeki resmi ilkokullarında görevli 502 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplamak amacıyla "Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik kaygı boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Kocatürk (2018) tarafından yapılan çalışmada kaynaştırma sınıflarındaki öğretmenlere verilen eğitimin öğretmen yeterliklerine, zihin engelli çocukların yapabileceklerine ve sosyal uyumlarına etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Yöntem olarak nicel ağırlıklı karma yarı deneysel desenli yöntem kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin yeterlik puanlarına, HDZE öğrencilerin Türkçe ve matematik dersi becerilerine, sosyal yaşam becerileri ve okula uyum puanlarına göre deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Ateş (2018) tarafından yapılan araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmenleri adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik öz-yeterlik inançlarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 76 Sosyal Bilgiler öğretmeni adayı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak "Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeği" ve "Öğretmen Öz-Yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Nitel boyutunda ise araştırmacı tarafından hazırlanan soru formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının kaynaştırma yeterlik düzeylerinin ve öğretmen öz-yeterlik düzeylerinin orta düzey olduğu, kaynaştırma yeterlilik düzeylerinin değişkenlere göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Girgin (2019) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının bazı demografik özelliklerine göre kaynaştırma eğitime karşı tutumları ile kaynaştırma eğitiminde öğretmen yeterlilikleri arasında ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Entegrasyona Karşı Tutum Ölçeği" ve "Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, kaynaştırma eğitimi almış öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi almayanlara göre yeterliliklerin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi yeterliliklerinin yaşa, cinsiyete, mezun olunan lise türüne göre anlamlı farklılıklar olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Evyapan (2020) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi hakkında öz-yeterlilik algı düzeylerini tespit etmek ve BEP hakkında görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel ve nicel yöntemler kullanılmıştır. "Kaynaştırma Eğitimi Ölçeği" nicel veri toplama aracı olarak, hazırlanan görüşme formu ise nitel veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin öz-yeterlilik algılarının bazı değişkenlere göre farklılık gösterdiği, meslek kıdem yılına göre ise farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bireyselleştirilmiş eğitim planı hakkında alınan görüşleri sonucunda ise BEP'in gerekli olduğu sonucuna uygulama noktasında yetersiz hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Orhan, Uzunçayır ve İlhan (2021) tarafından yapılan çalışmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde görev

yapan ve kaynaştırma öğrencisi olan 10 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma deseni olarak ise olgu bilim deseni kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimiyle ilgili yeterli mesleki eğitime sahip olmadıkları ve okulların yeterli fiziki şartlarının olmadığı, rehberlik servisinden yeterince faydalanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kandemir, Kurt ve Apaydın (2021) tarafından yapılan çalışmada farklı branşlardaki öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarını çeşitli değişkenlere göre belirlemek amaçlanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma farklı branşlarda 520 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda farklı branşlardaki öğretmenlerin tutum puanları ile cinsiyet, mesleki yıl, branş, kaynaştırma eğitime yönelik eğitim alıp almama durumu, engel türü değişkenleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk ve Akdal (2022) tarafından yapılan araştırmada sınıflarında özel gereksinimli öğrencileri olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. 180 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle yapılan araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise sosyal bilgiler öğretmenleri Bireysel Eğitim Planı hazırlama da bilgi eksikliği yaşadıklarına dair görüş bildirmişlerdir. Aynı zamanda sosyal bilgiler dersinin kaynaştırma öğrencisine topluma uyum sağlama, öz güven ve öz saygı sağlama konusunda önemli bir ders olduğunu belirtmişlerdir.

Başkonuş ve Öztürk (2023) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik duygu, tutum, kaygı düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 346 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma sonunda; cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre öğretmen adaylarının kaynaştırma/bütünleştirme eğitime yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeylerinde anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır. Araştırmanın diğer sonucuna göre ise öğrenim görülen bölüm değişkeni açısından öğretmen adaylarının kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi ile ilgili tutum ve kaygı düzeylerinde anlamlı farklılık görülmemiştir.

Toplumlar ve eğitim dünyası, modernleşmeyle beraber kaynaştırma eğitimin önemini daha fazla anlamaktadır. Kaynaştırma eğitime yönelik yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların genelde belli alanlarda yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Çalışmalar çoğunlukla öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik algılarını ve tutumlarını belirlemek, kaygı ve görüşlerini ortaya koyarak karşılaşılan güçlükleri belirlemeye yönelik yapılmıştır. Kaynaştırma eğitime ilişkin Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde ise özel eğitimde kaynaştırma eğitime olan ilginin ve bu alanla ilgili çalışmaların gittikçe arttığı göze çarpmaktadır. Sosyal Bilgiler alanında ise kaynaştırma eğitime yönelik çalışmaların sınırlı olduğu fark edilmiştir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersi kaynaştırma eğitiminin uygulanmasına olanak veren toplumsal bir ders olduğundan dolayı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin yeterlik algılarının ve uygulamalarının belirlenmesine ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Bölüm 3

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma araştırma yöntemi nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birleştirildiği bir yöntemdir (Johnson ve Christensen, 2004). Karma araştırma yönteminin en önemli noktası bir araştırmada hem nicel hem nitel verilerin toplanmasına, toplanan verilerin analizine ve harmanlanmasına odaklanmaktadır. Bu yöntem sayesinde araştırmacılar nitel ve nicel verilerdeki sınırlılıkları ortadan kaldırma ve aynı zamanda her iki yöntemin de üstün yönlerinden faydalanma şansına sahip olmaktadır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004).

Karma yöntem desenlerine ilişkin alanyazında yaygın olarak kabul gören sınıflama Creswell (2008) tarafından ardışık açıklayıcı desen, ardışık keşfedici desen, ardışık dönüştürücü desen, eş zamanlı üçgenleme deseni, eş zamanlı iç içe geçmiş desen, eş zamanlı dönüştürücü desen olmak üzere altı başlık altında ele alınmıştır. Bu araştırmada eş zamanlı iç içe geçmiş desen kullanılmıştır. Bu desende, veriler eş zamanlı olarak elde edilir ve bir veri biçimi diğerini desteklemektedir (Creswell, 2008). Bu araştırmada, nitel ve nicel verilerin eş zamanlı olarak elde edilmiş olması ve nitel verilerin nicel verileri desteklemek amacıyla kullanılmış olmasından dolayı eş zamanlı iç içe geçmiş desenin araştırmanın amacına uygundur.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın çalışma evrenini, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Van ilinde yer alan ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur. Van İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan verilere göre ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin toplam sayısı 554'dür.

Bu araştırmada, araştırmaya dâhil edilecek kişileri belirlemek amacıyla küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Evren, genellikle içinde çeşitli elemanları barındıran benzer amaçlı kümelerden meydana gelir. Evreni oluşturan bütün

kümelerin eşit olarak belirlenme şansına sahip olmasıyla yapılan örnekleme küme örnekleme olarak adlandırılır (Karasar, 2012). Küme örnekleme sayesinde uygulama ve sürecin kontrolü kolaylaşmaktadır. Küme örnekleme seçimiyle belirtilen verinin toplanacağı elemanları tek tek seçmek değil, elemanların içinde var olduğu grubu seçmektir (Büyüköztürk, 2019). Bu araştırmada Van ilinde yer alan ortaokullar birer küme kabul edilmiş ve okulların listeleri belirlenip aralarından araştırmaya dâhil edilecek okullar seçkisiz olarak belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen okullarda görev yapan öğretmenlerden gönüllü olanlar araştırmanın örnekleme dâhil edilmiştir. Araştırmanın örnekleme ilişkin demografik özellikler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırma Örnekleme İlişkin Demografik Özellikler

Özellik	Kategori	Sayı (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	91	43.1
	Erkek	120	56.9
Görev Yaptıkları İlçe	İpekyolu	33	15.6
	Edremit	26	12.3
	Tuşba	28	13.2
	Erciş	34	16.1
	Özalp	26	12.3
	Başkale	7	3.3
	Bahçesaray	7	3.3
	Muradiye	18	8.5
	Çaldıran	9	4.2
	Gürpınar	8	3.8
	Gevaş	6	2.8
	Saray	9	4.2
Mesleki Deneyim	1-5 yıl	109	51.4
	6-10 yıl	63	29.9
	11 yıl ve üzeri	39	18.4
Toplam		211	100.0

Tablo 1 verilerine göre, öğretmenlerin 120’si (%56.9) erkek, 91’i (%43.1) ise kadındır. Öğretmenlerin farklı Van ilinin farklı ilçelerinde görev yaptığı görülmektedir. Öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısının (%51.4) 1-5 yıl arası deneyime sahip olduğu, geri kalanının ise 6 yıl ve üzeri mesleki deneyime olduğu görülmektedir.

Ayrıca, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yeterlik algıları ve yaptıkları uygulamalara ilişkin daha ayrıntılı veri elde etmek amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak 15 öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde, araştırmacı

tarafından oluşturulan veya önceden tasarlanmış bir ölçüt listesi dikkate alınarak bu ölçütü karşılayan bireyler çalışma grubuna dâhil edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada ölçüt olarak ‘sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan veya geçmişte bulunmuş olan’ ölçüt olarak belirlenmiştir. Belirlenen ölçütü sağlayan Sosyal Bilgiler öğretmenleri araştırmaya dâhil edilmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerin yedisi erkek, sekizi ise kadındır. Öğretmenlerin yedisi 1-5 yıl arası mesleki deneyime sahipken sekizi 6 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin yeterlik algılarını belirlemek için “Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeği (KÖYÖ)” kullanılmıştır. Aynı zamanda, öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin yeterlik algıları ve uygulamalarına yönelik görüşlerini almak amacıyla araştırma kapsamında geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeği (KÖYÖ): Bu araştırmada, Hollender (2011) tarafından geliştirilen ve Türkçeye Meral ve Bilgiç (2012) tarafından kazandırılan “Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeği” kullanılmıştır. 24 maddeden oluşan bu ölçek tek faktörlüdür ve maddelerin tümü yeterliği ölçmeye yönelik olumlu ifadelerdir. Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeğinin (KÖYÖ) güvenirlik çalışmaları kapsamında Cronbach Alpha (α) iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.96$ olarak hesaplanmıştır. İki-yarı güvenirlik hesaplamaları kapsamında KÖYÖ’nin Pearson r iki-yarı güvenirliği korelasyonu $.93$ ($p<.01$) olarak, Spearman's rho iki yarı test korelasyonu ise $.92$ ($p<.01$) olarak hesaplanmıştır. Buna göre KÖYÖ’nin iki-yarı güvenirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeğinin (KÖYÖ) yapı geçerliğinin belirlenmesi için DFA hesaplamaları yapılmıştır. DFA analizi sonucunda yapı geçerliğinin doğrulandığı sonucuna ulaşılmıştır (Meral ve Bilgiç, 2012). Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alpha (α) iç tutarlılık katsayısı “.96” olarak hesaplanmıştır. Bu durumda ölçekten elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olduğu düşünülebilir.

Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu: Bu çalışmada, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarını ve uygulamalarını

belirlemek amacıyla Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde kullanılan görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formunda öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik yeterlik algılarını ve uygulamalarını belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Görüşme formu, araştırma problemlerine ilişkin daha derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla kullanılmıştır. Öğretmenlere yönelik görüşme formunda; kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde yeterlik algısı, kaynaştırma eğitimi için sınıf içi ve sınıf dışı yapılan uygulamalar ve kaynaştırma eğitiminde yaşanan zorluklara yönelik öğretmenlerinin genel düşüncelerine ve önerilerine ilişkin sorulara yer verilmiştir.

Görüşme formunun geliştirilmesi sürecinde; hazırlanan taslak görüşme formu, uzman görüşü almak üzere Eğitim Bilimleri, Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Özel Eğitim bölümünden üç uzmana gönderilmiş, uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda görüşme formundaki sorularda dil ve içerik bakımından gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Taslak görüşme formunda uzmanlar arasında büyük ölçüde görüş birliği olan sorular aynen alınmış, düzeltilmesi gereken sorular uzmanların dönütleri ve önerileri doğrultusunda düzeltilerek daha anlaşılır ve amaca hizmet eder hale getirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, yukarıda bahsedilen ölçme araçlarının 2022-2023 öğretim yılının birinci döneminde araştırmacı tarafından Van ilinin tüm ilçelerinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanarak toplanmıştır. Veri toplama sürecinde şu basamaklar izlenmiştir:

1. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Etik Kurulundan uygulanabilirlik onayı ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden resmi izin alınmıştır.
2. İlçelerdeki okullar ve okullardaki Sosyal Bilgiler öğretmenleri belirlenmiştir.
3. Araştırmacı tarafından okul yönetimleri aranarak ölçeğin uygulanması için okul yönetiminin izni alınmıştır.
4. Ölçekverileri Google Form kullanılarak toplanmıştır. Google Form üzerine aktarılan kişisel bilgi formu ve ölçek, çevrimiçi bağlantı linki oluşturularak Whatsapp aracılığı ile öğretmenlere veya okul yöneticilerine iletilmiştir.

5. Ayrıca araştırma kapsamında gönüllü olan 15 öğretmen ile yüz yüze veya telefon üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler ortalama 20-25 dakika sürmüştür.
6. Verilerin toplanması yaklaşık olarak 2 ay sürmüştür.

Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizi.Araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin yeterlik algılarını belirlemek amacıyla SPSS 18.0 paket programı kullanılmıştır.Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırmada öğretmen yeterlik ölçeğindeki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında şu aralıklar temel alınmıştır: '1-1.79 arası' çok düşük düzey (hiç yapamam), '1.80-2.59 arası' düşük düzey (yapamam), '2.60-3.39 arası' orta düzey (kısmen yapabilirim), '3.40-4.19 arası' yüksek düzey (yapabilirim) ve '4.20-5.00 arası' çok yüksek düzey (yüksek olasılıkla yapabilirim) olarak kabul edilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırmada öğretmen yeterlik ölçeğinden aldıkları puanların; cinsiyet, kaynaştırma eğitime ilişkin hizmetiçi eğitim alıp almama durumu, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olup olmama durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyeyönelikaraştırma verileri normal dağılım gösterdiği için bağımsız örneklemeler için t testi (independent samples t test), mesleki deneyim değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği belirlemeye yönelik ise araştırma verileri normal dağılım gösterdiği için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) kullanılmıştır.

Nitel verilerin analizi.Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi tekniği olan içerik analizi kullanılmıştır. Nitel veri toplama teknikleri ile elde edilen veriler, içerik analizi yoluyla düzenlenip yorumlanmaktadır (Karataş 2015; Punch, 2014). İçerik analiz dört aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar, içerik analiz için tematik çerçeve oluşturma, temalara göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada, bu adımlar izlenerek öncelikle araştırmadan elde edilen nitel veriler kodlanarak sınıflandırılmıştır. Belirlenen kodların ortak özellikleri dikkate alınarak

temalar belirlenmiş ve kodlar uygun temalar altına işlenmiştir. Daha sonra kod ve temalara göre düzenlenen veriler betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Ayrıca, bulguları desteklemek ve öğretmenler ile öğrencilerin görüşlerini açık bir şekilde yansıtmak için veriler doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Doğrudan alıntıların sunumu için öğretmen bir kod numarası verilmiştir. Öğretmenlere “Ö1, Ö2, Ö3...” şeklinde kod verilmiştir

Bölüm 4

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan "*Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin yeterlik algıları ne düzeydedir?*" sorusuna yönelik olarak öğretmenlerin ölçeğe verdikleri yanıtlar üzerinden hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2 'de verilmiştir.

Tablo 2

Öğretmenlerin Ölçeğe Verdikleri Yanıtlar Üzerinden Hesaplanan Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	$\bar{X}$	s
1. Özel eğitim öğrencilerinin bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) amaçlarını, öğretime dâhil edebilirim.	3.83	0.78
2. Dersi, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerimin seviyesine göre ayarlayabilirim.	3.82	0.75
3. Gerektiğinde yetersizliği olan öğrenciler için uygun öğrenme(değerlendirme) sorularını ustalıkla oluşturabilirim (soruları küçük parçalar halinde yöneltme gibi).	3.86	0.72
4. Hem yetersizliği olan hem de normal gelişim gösteren öğrenciler için alternatif öğretim stratejileri uygulayabilirim (büyük grup, küçük grup, birebir öğretim, akran merkezli öğretim gibi).	3.84	0.75
5. Yetersizliği olan öğrenciler, herhangi bir zihinsel karmaşa yaşadığında, alternatif örnekler (somutlaştırmalar) ve tanımlamalar sunarak anlamalarını sağlayabilirim.	4.00	0.71
6. Yetersizliği olan öğrencilerin çok fazla bireysel desteğe ihtiyaç duymadan katılabilecekleri dersler/etkinlikler oluşturabilirim.	3.74	0.79
7. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için önceden ayarlanmış veya ayrılmış zaman dilimleri içinde tamamlayabilecekleri görevler planlayabilirim/ oluşturabilirim.	3.79	0.73
8. Yetersizliği olan öğrencilerin evde bağımsızca başarabilecekleri alternatif ev ödevleri/görevler hazırlayabilirim.	3.86	0.73
9. Yetersizliği olan ve normal gelişim gösteren öğrencileri, işbirlikçi öğrenme etkinliklerinde eşleştirebilirim.	3.92	0.79
10. Sınıf içindeki zorluklar karşısında, sahip olunan yetersizliğin çocuğun duygusal duyarlılığını nasıl etkilediğini fark edebilirim.	3.97	0.73

11. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin, seviyelerine uygun kaynaklara ve önerilen materyallere (kitaplar, web siteleri, gazeteler) erişimlerini sağlayabilirim.	3.83	0.78
12. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin, öğrettiklerimi kavrayıp kavrayamadıklarını görebileceğim, dikkatli ve devam eden izlemeler yapabilirim.	3.87	0.75
13. Öğrencilerimin BEP özelliklerini karşılar nitelikte yeni değerlendirmeler oluşturabilir ya da değerlendirmelerde uyarlamalar yapabilirim.	3.80	0.75
14. Derecelendirmemde yükseltmeler yaparak (kanaat kullanma), uyarlanmış puanlama ve yükseltme kriteri sunulmuş öğrencilerimi nasıl notlandıracağımı bilirim.	3.91	0.75
15. Öğrencilerimi yetersizlikleri ve üstesinden gelmek için kullanabilecekleri yöntemler konusunda eğitebilirim.	3.80	0.81
16. Yapılandırılmamış faaliyetler sırasında (örneğin ders aralarında), öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sosyal entegrasyonlarını destekleyebilirim.	3.79	0.75
17. Yetersizliği olan öğrencilerin istenilen davranışlarını desteklemek ve sürdürmek için sınıf yönetimi sistemlerini kurabilirim/uygulayabilirim.	3.89	0.75
18. Bir kaynaştırma sınıfında farklı öğrencilere, alternatif davranış yönetimi stratejilerini eş zamanlı uygulayabilirim.	3.62	0.87
19. Diğer eşzamanlı öğretim sorumluluklarımın olumsuz bir etkisi olmaksızın, yetersizliği olan öğrencilerimi etkinliklere yönlendirebilirim.	3.74	0.73
20. Yetersizliği olan öğrencilerimi kişisel ya da grup kaynaklı sorunlardan kurtarabil amacıyla günlük rutin ya da uygulamalar oluşturabilirim (örneğin öğrenciyi herhangi bir alanda sakinleşmesi ve düşünmesi için göndermek).	3.76	0.75
21. Yetersizliği olan öğrencilerimin, sınıf içinde başarılı akademik kazanımlar edinmelerini ve olumlu geri bildirimler elde etmelerini sağlayabilirim.	3.91	0.72
22. Yetersizliği olan öğrencilerin güçlü yönlerini temel alan etkinlikler oluşturabilirim.	3.93	0.77
23. Yetersizliği olan öğrencilerin takip edebileceği etkinlikler oluşturabilirim.	3.89	0.73
24. Tüm öğrenciler tarafından benimsenen bir sınıf atmosferi oluşturabilirim.	3.89	0.82
TOPLAM ($\bar{X}$)	3.84	0.56

Tablo 2 verilerine göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırmada öğretmen yeterlik ölçeğindeki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanları incelendiğinde, öğretmenlerin yüksek düzey (yapabilirim) ve çok yüksek düzey (yüksek olasılıkla yapabilirim) yeterlik algısına sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi "Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin yeterlik algılarının cinsiyet, sınıfta kaynaştırma öğrencisi olup olmama durumu, kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin hizmet içi eğitim alıp almama durumu ve mesleki deneyim değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" şeklinde belirlenmiştir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine ilişkin yeterlik algılarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan t testi sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Yeterlik Algılarının Cinsiyete Göre t testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	Sayı	$\bar{X}$	s	sd	T	p
Kaynaştırma Eğitiminde	Kadın	91	3.80	0.57	209	-1.069	.286
Öğretmen Yeterlikleri	Erkek	120	3.88	0.54			

Tablo 3’de görüldüğü üzere, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(209)} = -1.069$, $p > .05$). Bu durumda, kadın ve erkek öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarının benzer olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarının sınıfında kaynaştırma öğrencisi olup olmama durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t testi sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Olup Olmama Durumuna Göre t testi Sonuçları

Ölçek	Kaynaştırma Öğrencisi Olup Olmama	Sayı	$\bar{X}$	s	sd	T	p
Kaynaştırma Eğitiminde	Evet	163	3.84	0.58	209	-.031	.976
Öğretmen Yeterlikleri	Hayır	48	3.85	0.46			

Tablo 4’de görüldüğü üzere, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarının sınıfında kaynaştırma öğrencisi olup olmama durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(209)} = -0.31$, $p > .05$). Bu durumda, öğretmenlerin sınıfında kaynaştırma öğrencisi olup olmama durumuna göre kaynaştırma eğitime yönelik yeterlik algılarının benzer olduğu

sonucuna ulaşılmıştır.Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarının kaynaştırma eğitime yönelik hizmetiçi eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Hizmet İçi Eğitim Alıp Almama Durumuna Göre t testi Sonuçları

Ölçek	Hizmet İçi Eğitim	Sayı	$\bar{X}$	s	sd	T	p
Kaynaştırma Eğitiminde	Evet	75	4.01	0.52	209	3.484	.001
Öğretmen Yeterlikleri	Hayır	136	3.75	0.55			

Tablo 5'te görüldüğü üzere, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarının kaynaştırma eğitime ilişkin hizmet içi eğitim alıp almama durumuna göre kaynaştırma eğitime yönelik hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin lehine anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($t_{(209)}=3.484$ $p<.05$). Bu durumda, kaynaştırma eğitime ilişkin hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin almayanlara göre yeterlik algılarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime ilişkin yeterlik algılarının mesleki deneyime göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan ANOVA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik Algılarının Mesleki Deneyime Göre ANOVA Sonuçları

Betimsel İstatistikler					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Mesleki Deneyim	Sayı	$\bar{X}$	S	Varyans Kaynağı	K.T	sd	K.O	F	p
Kaynaştırma Eğitiminde	1-5 yıl	109	3.87	0.57	Gruplar	.152	2	.076	.244	.784
Öğretmen Yeterlikleri	6-10 yıl	63	3.81	0.51	arası					
	11 ve üzeri	39	3.82	0.59	Gruplar içi	64.950	208	.312		
					Toplam	65.102	210			

Tablo 6'da verilerine göre, öğretmenlerin kaynaştırma eğitime ilişkin yeterlik algılarının mesleki deneyime göre anlamlı farklılık göstermediği

görülmektedir($F_{(2,208)} = .244, p > .05$). Bu durumda; 1-5 yıl, 6-10 yıl, 11 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip öğretmenlerin yeterlik algılarının benzer düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitime ilişkin uygulamaları ve önerileri nelerdir?*” şeklinde belirlenmiştir. Bu probleme ilişkin öğretmenler ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler sonucunda katılımcı görüşleri; “Kaynaştırma eğitime ilişkin öğretmen yeterlikleri”, “Kaynaştırma eğitiminde yaşanan zorluklar”, “Kaynaştırma eğitime yönelik uygulamalar” ve “Kaynaştırma eğitime yönelik öneriler” olmak üzere dört ana tema altında gruplandırılmıştır. Belirlenen temalara ilişkin açıklamalara, betimlemelere ve öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Kaynaştırma eğitime ilişkin öğretmen yeterlikleri. Bu tema altında öğretmen görüşleri “Öğrenci düzeyine uygun öğretimi planlama ve uygulama”, “Akademik ve Duyuşsal Kazanım Sağlama”, “Sınıf Yönetimi”, “Ölçme ve Değerlendirme”, “Rehberlik/Yönlendirme” olmak üzere beş alt tema altında gruplandırılmıştır. Belirlenen alt temalara ilişkin açıklamalara ve öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Öğrenci düzeyine uygun öğretimi planlama ve uygulama. Öğretmenlerin çoğunluğu ($n=12$) öğrenci düzeyine uygun plan hazırlamada kendini yeterli görürken, bu planı uygulamada yetersiz gördüğünü ifade etmiştir. Bazı öğretmenler ($n=2$) ise orta düzeyde planı uygulayabildiklerini belirtmişlerdir. Bir öğretmen ise öğrenci düzeyine uygun plan yapmakta ve uygulamakta yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Öğrenci düzeyine uygun planlama yapıyoruz ama uygulama noktasında sıkıntı yaşıyorum, planlara tamamen uyamıyorum hesapta olmayan şeyler ortaya çıkıyor. Planları genelde internetten alıyoruz kendi öğrencimize uyarlıyoruz.” (Ö6)

“Planlama noktasında kendimi orta düzeyde görüyorum iyi değil ama çok da kötü değilim. Çünkü bir eğitim almadım neye göre kendimi değerlendireceğim, ben daha çok öğrenciye göre planlama yapıyorum örneğin öğrencinin okuma yazması yoksa ona göre planlama yapıyorum.” (Ö5)

“Kendimi pek yeterli görmüyorum, her yıl plan yapıyorum ama uygulayamıyorum kağıt üstünde kalıyor yani” (Ö10)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler, kaynaştırma öğrencisine yönelik öğrenci düzeyine uygun öğretim planlama ve uygulama noktasında çoğunlukla planlama da kendilerini yeterli gördüklerini ama plana uyma ve uygulama kısmında yetersiz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler ayrıca bu konuda üniversite eğitimlerinin de yetersiz olduğunu, bu durumun meslek hayatlarına yansıdığını söylemişlerdir.

Akademik ve duyuşsal kazanım sağlama. Akademik ve duyuşsal kazanım sağlama kısmında öğretmenlerin çoğu (n=11) akademik olarak öğrenciye bir kazanım sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden birkaçı ise (n=3) akademik kazanımları orta düzeyde kazandırabildiğini, duyuşsal kazanımlarda daha iyi olduğunu söylemiştir. Bir öğretmen ise akademik olarak da duyuşsal olarak da öğrenciye bir şey kazandıramadığını ifade etmiştir. Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Duyuşsal olarak öğrenciye bir şeyler verilebiliyor, etkileyebiliyorsun ama akademik olarak çok da faydalı olunamıyor açıkcası, kazanımlarda öğrenci seviyesine inmek zor, kazanımlar genel olarak bütün öğrencilere zor, özel eğitime muhtaç öğrenciler için daha da zor oluyor.” (Ö2)

“Akademik kazanımlar sağlamaya çalışıyoruz tabi bunlar daha temel düzeyde kalıyor. Mesela bir kaynaştırma öğrencim vardı bir dönem boyunca yani üç, dört ay boyunca sadece ayları sırasıyla saymayı öğretebildim yani akademik düzeyde bir şeyler kazandırıyoruz ama bu çok yavaş oluyor. Duyuşsal olarak ise öğrencide çok ciddi davranış problemi yoksa özgüven kazanmasını sağlıyorum. Bu öğrenciler genelde özgüveni de düşük olan öğrenciler oluyor. Sosyalleşmesini sağlamaya çalışıyorum, diğer arkadaşlarıyla diyalog kurmalarını sağlıyorum yani duyuşsal kazanım sağlamak, akademik kazanım sağlamaktan daha kolay oluyor diyebilirim ama her öğrenci için de bu durum geçerli değil istisnalar olabiliyor tabi.” (Ö6)

“Akademik kazanımları orta düzeyde kazandırabiliyorum ama çok başarılıda değilim. Duyuşsal olarak pek bir etkinlik yapamıyorum. Ama yanlış davranışı gördüğümde düzeltiyorum.” (Ö12)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de vurgulandığı üzere, öğretmenlerin çoğu akademik kazanım sağlama noktasında zorlandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunun akademik kazanım sağlama da zorluk yaşamaları kaynaştırma eğitiminde öğretmen yeterliğiyle ilgili önemli bir problem olduğunu ortaya koymaktadır.

Sınıf yönetimi.Bu alt temaya ilişkin öğretmenlerin yarısından fazlası (n=8) sınıf yönetiminde zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu durumun nedeni olarak öğrencilerde davranış problemi (n=6) olduğunu ve sınıf mevcudunun (n=2) sınıf yönetimini zorlaştırdığını söylemişlerdir. Öğretmenler (n=2) öğrencinin engel durumuna göre sınıf yönetiminin değiştiğini de ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden (n=4) bazıları ise sınıf yönetiminde bu zamana kadar herhangi bir problem yaşamadıklarını söylemişlerdir. Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Sınıf yönetiminde zorlanıyorum çünkü çoğu öğrencide aynı zamanda davranış problemi de oluyor. Mesleğin en başında bu öğrencilere nasıl yaklaşmam konusunda baya zorlanmışım. Deneyimledikçe bazen görmezden gelerek çünkü sınıf düzeyini bozabiliyorlar. Dersin akışını bozabiliyorlar. Diğer öğrenciler tarafından dikkat çekmeye çalışıyorlar. Diğer öğrencilerinde bu öğrenciye karşı anlayışlı olması gerekiyor sınıf öğretmeni ve velinin desteğiyle yapabiliriz.” (Ö3)

“Sınıf yönetimi öğrencinin engel durumuna göre değişiyor. Bazı öğrencilerde bu durum agresiflik yapıyor böylece problemler ortaya çıkıyor, sınıf yönetimini sağlamak zor oluyor, diğer öğrenciler şikayet ediyor, veli şikayet ediyor.” (Ö7)

“Sınıf yönetimi olarak yani öğrencime vakit ayırabiliyorum ama sınıf mevcudunun az olması gerekiyor, sınıf yönetimi güzel oluyordu herhangi bir sorun yaşamadım.” (Ö4)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere bazı öğretmenler sınıf yönetiminde genel olarak sorun yaşamadıklarını ve problem yaşayan öğretmenler ise problemin öğrencinin davranış sorunlarından kaynaklandığını söylemişlerdir.

Ölçme ve değerlendirme.Bu alt temaya ilişkin öğretmenlerin yarısından fazlası (n=8) ölçme ve değerlendirme noktasında bir sorun yaşamadıklarını

belirtmişlerdir ve ölçme değerlendirme sınavlarının daha kolay (n=8) yapıldığını söylemişlerdir. Öğretmenlerin (n=3) bazıları ise ölçme değerlendirme yapmakta zorlandıklarını, kaynaştırma öğrencisinin ölçme değerlendirme yapmayı doğru bulmadığını (n=2) ifade etmişlerdir. Bir öğretmen ise bu öğrencileri ölçmeye gerek olmadığını söylemiştir. Bu duruma ilişkin öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Ölçme ve değerlendirme olarak BEP’e uygun ayrı sınav hazırlıyorum, daha az sorunun olduğu daha az kazanımların olduğu, iki şıklı veya üç şıklı soruların olduğu, kaynaştırma düzeyine uygun sorular oluyor, bu konuda pek sıkıntı yaşamıyorum.”(Ö3)

“Ölçme değerlendirme olarak bence bu sürecin en kötü yanı, öğrenciyi ölçmek zor oluyor, basit düzeyden bir ölçme değerlendirme aracı uygulamak gerekiyor ama bu da ne kadar faydalı tartışılır.” (Ö4)

“Ölçme değerlendirme kısmından açıkçası pek hoşlanmıyorum, bu öğrencilere ölçme değerlendirme yapmayı doğru bulmuyorum, ölçme değerlendirme yani yazılı sınav yerine öğretmenin gözlemine bırakılmalı. Ama ölçme değerlendirme yapıyoruz genelde çok basit ve görsel soruların olduğu sınavlar oluyor. Öğrenci hiçbir soruyu cevaplayamasa bile 45’in altında not verilemiyor.” (Ö6)

Öğretmenler, genel olarak ölçme değerlendirme noktasında kendilerini yeterli gördüğü ve bu konuda bir eksiklik yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca iki öğretmen ölçme değerlendirme sorularını internetten hazır olarak temin ettiğini söylemiştir, bu durum bazı öğretmenlerin yeterlik algılarının düşük olduğunu gösterebilir.

Rehberlik/yönlendirme. Bu alt temaya ilişkin öğretmenlerin çoğu (n=9) öğrenciye rehberlik yapabildiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerden bazıları rehberlik servisine yönlendirerek (n=7) rehberlik yaptıklarını belirtirken, öğretmenlerin bazıları ise rehber öğretmenle işbirliği yaparak (n=5) öğrencinin gelişimine katkıda bulunduğunu söylemiştir. Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Zaman kısıtlı olduğu için çok da rehberlik pek yapılamıyor çok da çocukla özel bire bir ilgilenme fırsatımız olmuyor. Genelde rehber öğretmenle iş birliği içinde olarak bir şeyler yapabiliyoruz. Akranlarıyla iletişim kurma konusunda da genelde problem yaşıyorlar çocuk uyum kurmada sıkıntı yaşıyor. Kendini kötü hissediyor ama bizler diğer çocuklarla iletişim kurmaları konusunda yardımcı olmaya çalışıyoruz. Değerler eğitimi yapmaya çalışıyoruz.”(Ö2)

“Rehberlik yapmaya çalışıyorum tabi, özellikle sınıf rehber öğretmenini olduğum sınıflardaki kaynaştırma öğrencileriyle ekstra ilgileniyorum. Ailelerine de rehberlik yapıyorum işbirliği olmasını sağlamaya çalışıyorum.” (Ö6)

“Rehberlik yapmak konusunda sıkıntımız yok, rehber öğretmenimizde iyi olduğu için çok güzel çalışmalar yapıyoruz, öğrenciye faydalı oluyoruz.” (Ö12)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler, genel olarak kaynaştırma öğrencisine rehberlik yapma konusunda sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler yetersiz kaldıkları noktalarda rehber öğretmenle işbirliği içinde olduklarını söylemişlerdir. Öğretmenler ailelere de rehberlik (n=2) yaptıklarını da ifade etmişlerdir.

Kaynaştırma eğitiminde yaşanan zorluklar.Bu tema altındaki öğretmen görüşleri; “Öğrenci düzeyi”, “Zaman yetersizliği/Kalabalık Sınıflar”, “Aile Desteği”, “Ölçme ve Değerlendirme Eksikliği” olmak üzere dört alt tema altında gruplandırılmıştır. Belirlenen alt temalara ilişkin açıklamalara ve öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Öğrenci düzeyi.Bu alt temaya ilişkin öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısı(n=7) öğrenci düzeyine inemediklerini, öğrencinin engel duruma uygun ne yapacaklarını bilmediklerini ve bu konuda kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu durumun üniversitede aldığı eğitimin eksikliğinden kaynaklı olduğunu söylerken, öğretmenlerden bazıları (n=3) bu durumun sebebi olarak destek alabilecekleri birinin olmamasından kaynaklı olduğunu ifade etmiştir.Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Öğrenciye bir şeyler kazandırma noktasında sorunlar yaşıyorum. Her öğrencinin engel durumu farklı, özellikle iletişim kuramadığımız öğrenciler oluyor, iletişim olmayınca hiçbir şey olmuyor. Bazen de öğrencinin engel durumuna göre ne yapacağımı bilemiyorum hani kendimi eksik görüyorum çünkü bir standardı yok, dersimi de o öğrenciye nasıl uyarlayacağımı bilemiyorum.” (Ö8)

“Yaşadığım en büyük zorluk öğrenciye bir şeyler öğretmek oluyor, sanki bir şey öğretemiyorum, bu da beni yetersiz hissettiriyor.” (Ö14)

“En çok bence öğretmenin kendi yeterliliği aldığı eğitim, eğitim fakültesinde gördüğü dersler. En büyük problem bu öğretmen hazır gelmiyor, süreç içinde öğreniyoruz bence bu büyük bir eksiklik.”(Ö4)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler, kaynaştırma eğitiminde karşılaştıkları sorun olarak, öğrenci düzeyine inenememek veya öğrenci düzeyine uygun ne yapacağını bilememek olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler (n=2), birebir verilen eğitimlerde öğrenciye dahafaydalı olduklarını ifade etmişlerdir.

Zaman yetersizliği/kalabalık sınıflar.Bu alt temaya ilişkin öğretmenlerin yarısından fazlası(n=8) ders sayılarının az olduğunu ve sınıfların kalabalık olduğunu bu nedenden dolayı kaynaştırma uygulamalarında problem yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda öğretmenin bunu uygulayabileceğini düşünmüyorum. O çocukla ilgilenilebileceğini düşünmüyorum.”(Ö4)

“Zaman kısıtlı, sınıf mevcutları kalabalık, hani bazen vicdan azabı çekiyorum. Eğer o öğrenciye destek odasında ders veririm o zaman daha iyi oluyor tabi bire bir eğitim daha etkili oluyor.”(Ö15)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler, kaynaştırma eğitiminde karşılaştıkları sorun olarak sınıf mevcudunun fazla olduğunu ifade etmişlerdir, aynı zamanda öğretmenler Sosyal Bilgiler ders saatinin az olmasının da kaynaştırma uygulamalarını gerçekleştirmek için problem olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, destek eğitim vermenin(n=3) daha verimli olduğunu ifade etmişlerdir.

Aile desteği.Bu alt temaya ilişkin öğretmenlerden bazıları (n=4) aile desteğinin olmadığını ve ailelerin ilgisiz olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmenler (n=4) kaynaştırma öğrencileri için işbirliği olması gerektiğinden söylemişlerdir. Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Aileler ilgisiz oluyor, her şeyi öğretmenlerin üstüne yıkmaya çalışıyorlar, idare evrak dışında pek bir şeyle ilgilenmiyor. Bu gibi sebeplerden dolayı kendimi her konuda yetersiz hissediyorum sanki öğrenci boşa gelmiş gibi hissediyorum ama bir taraftan da o öğrenciyle ilgilenmeyle uğraşırken sınıfın genelini ihmal etmemeliyim diye düşünüyorum.” (Ö13)

“Ailelerin pek desteği yok, öğretmennin elinde sihirli değnek var zannediyorlar ama öyle değil işbirliği olması gerekli.” (Ö12)

“Öğrencilerin aileleri çok ilgisiz ve duyarsız oluyorlar. Bilgi paylaşımı yapabileceğimiz kimse yok. Biz de mesleğimizin ilk yıllarında acemi oluyoruz deneyimsiz olarak okula geliyoruz bundan dolayı sıkıntılar yaşıyoruz.”(Ö15)

“Aileler zaten çok bıkkın durumda oluyorlar, öğrenciyle ilgilenmiyorlar genel olarak yani ailelerin başka kaygıları oluyor. Kimseden bir destek almadan öğrenciyi geliştirmeye çalışıyoruz.” (Ö11)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler, kaynaştırma eğitiminde yaşadığı zorluklarından birinde aile desteğinin olmamasından kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler, bütün iş yükünün kendilerine kaldığını, iş birliği olmadığını söylemişlerdir.

Ölçme ve değerlendirme.Bu alt temaya ilişkin öğretmenlerin bazıları (n=4) ölçme ve değerlendirme yapma noktasında problem yaşadıklarını ifade etmişlerdir.Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“En zor kısmı ve hoşlanmadığım kısmı ölçme değerlendirme kısmıdır. Kaynaştırma öğrencisini ölçmeyi doğru bulmuyorum.” (Ö4)

“Öğrenci sınıfı geçmiş ama ne öğrenerek geçmiş olduğunu bilmek bazen mümkün olmuyor ölçme değerlendirme de değerlendirmede bunu bize tam anlamıyla sağlamıyor belki rehber öğretmenle RAM'dan alınan raporları incelemek gerekiyor Yani öğrenciyi geriye mi yoksa ileriye mi gidiyor göremediğimiz için yetersiz kalıyoruz.”(Ö3)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere bazı öğretmenler, kaynaştırma eğitiminde yaşadığı zorluklarından birinde ölçme değerlendirmeden kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir. Bir öğretmen ise öğrenciyle ilgili dönüt alamadığını, öğrencinin akademik geçmişini bilmediğini, bu durumun problem olduğunu söylemiştir.

Kaynaştırma eğitime yönelik uygulamalar.Bu tema altındaki öğretmen görüşleri; “Sınıf/Ders İçi Uygulamalar” ve “Sınıf/Ders Dışı Uygulamalar” olmak üzere iki alt tema altında gruplandırılmıştır. Belirlenen alt temalara ilişkin açıklamalara ve öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Sınıf/ders içi uygulamalar.Bu alt temaya ilişkin öğretmenler yaptıkları sınıf içi uygulamalar olarak, derse katma ve iletişim kurma (n=7), öğrenciye etkinlik yaptırma (n=5) gibi görüşler ifade etmişlerdir. Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Sınıf içinde daha öncede söylediğim gibi öğrenciyi derse katmaya çalışıyorum, sorular soruyorum diğer akranlarıyla iletişim kurmasını sağlamaya çalışıyorum.” (Ö6)

“Kaynaştırma eğitimine yönelik sınıf içinde pek bir uygulama yapamıyorum, daha doğrusu verimli geçtiğini düşünmüyorum ama o öğrenciyi derse katmaya çalışıyorum eğer derste etkinlik yaparsam o öğrenciyi de katıyorum.” (Ö13)

“Ders esnasında sınıf içinde öğrenciyi de derse katmaya çalışıyorum, ayrışmasını istiyorum. Eğer konu öğrencinin seviyesinden çok çok üstse pek bir şey yapamıyorum.”(Ö8)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler, ders içi uygulamalar olarak benzer uygulamalar yaptırmıştır. Öğretmenler ayrıca ders içi etkinlik olarak öğrenciye yazı yazdırma, boyama yaptırma, kitap okuma ve öğrenciye görevler vererek kendisini sınıfa dâhil hissetmesini sağlamaya çalışmışlardır.

Sınıf/ders dışı uygulamalar.Bu alt temaya ilişkin öğretmenler, öğrenci seviyesine uygun ödevlendirme yaptıklarını (n=9), aileyle iletişim kurmaya çalıştıklarını (n=8) ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazıları ise sınıf dışı uygulama olarak hiçbir şey yapmadığını (n=2) ifade etmiştir. Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Sınıf dışında kitap okuma ödevi, konuyla ilgili ezber yapma görevi falan veriyorum. Bazen özellikle tatil dönemlerinde veliyi arayıp öğrencinin takibini yapmaya çalışıyorum.” (Ö6)

“Sınıf dışı pek bir şey yapamıyorum özellikle kırsal bölgede olduğu için okulumuz imkanlar daha da kısıtlı oluyor aileler daha da bilinçsiz oluyor çocuk okuldan çıktıktan sonra pek bir şey yapmıyor genelde öğrenciye iş yaptırılıyor.”(Ö15)

“Özel ödev vererek, farklı takip ederek ayrı kontrol ederek yapabiliyoruz bazen, velilerle iletişim kuruyorum diyaloga geçiyorum.”(Ö13)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler sınıf dışı uygulama yaptırma noktasında kendilerini yetersiz gördüklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler sınıf dışı uygulama olarak öğrencilere “ödev verme” ve

“okuma-yazma çalışmaları yaptırma” gibi etkinlikler yaptıklarını söylemişlerdir. Ayrıca öğretmenler, kaynaştırma öğrencisinin takibini yapmak için aileyle iletişim kurmaya çalıştıklarını ama ailelerin ilgisiz olduğunu da ifade etmişlerdir.

Kaynaştırma eğitime yönelik öneriler.Öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda öğretmen önerileri; “Fiziksel Koşullar”, “İşbirliği ve Hizmetiçi Eğitim” ve “Hizmet Öncesi Eğitim” olmak üzere üç alt tema altında gruplandırılmıştır. Belirlenen alt temalara ilişkin açıklamalara ve öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Fiziksel koşullar.Bu alt temaya ilişkin öğretmenler, okulun alt yapısının iyi olması (n=5), kaynaştırma öğrencisine özel materyal desteği (n=5) ve özel/donanımlı sınıfların olması (n=2) gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazıları (n=2) ise sınıf mevcutlarının azaltılması gerektiğini belirtmiştir. Bir öğretmen ise kaynaştırma öğrencilerine özel oyun odası kurulması gerektiğini söylemiştir.Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen önerilerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Alt yapılar yeterli olmalı, görsel araç gereçler materyaller artırılmalı, özel sınıflar olmalı, öğrenci seviyesini bilen öğretmenler olmalı” (Ö2)

“Daha etkili hale getirmek için okulların daha güzelleştirilmesi gerek o öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik materyaller getirilmeli, oyun odası vb. şeyler kurulabilir. Fiziksel engeli olan öğrenciler için her okulda asansör gibi şeyler yapılmalı bence.”(Ö6)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler, kaynaştırma eğitime yönelik öneri olarak okulların fiziksel koşullarının iyileştirilmesi önerisinde bulunmuşlardır ve birkaç öğretmende sınıf mevcutlarının azaltılması(n=2) gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenler ayrıca kaynaştırma öğrencisine özel materyal eksikliği olduğunu dile getirmişlerdir.

İşbirliği ve hizmetiçi eğitim.Bu alt temaya ilişkin öğretmenler, etkili hizmetiçi eğitim faaliyetleri olmalı (n=8), okullarda özel eğitim öğretmeni bulunmalı (n=7), veli ve okul iş birliği olmalı, veliler bilinçlendirilmeli (n=5), okul yönetimi bilinçli olmalı (n=2) gibi öneriler ifade etmiştir.Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen önerilerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“Özellikle hizmet içi eğitimleri zorunlu olması gerekiyor. Ben almadım faydalı olabilir. Eğer okulda kaynaştırma öğrenci varsa derse giren bütün öğretmenlerin bu eğitimleri

alması gerekiyor. En azından ders için nasıl hazırlık yapılmalı, hangi planlar yapılmalı hangi etkinlikler daha etkili, bunlar öğretmenlere öğretilmelidir. Kâğıt üzerinde kalmamalıdır. Uygulamaya geçmeli ve gerekirse denetim altına alınmalıdır. Biz bu planı uyguladık sonucunda ne oldu kayıt altına alınmalıdır.”(Ö3)

“Hizmet içi eğitim alsaydık daha bilinçli davranabilirdik veya okulumuzdaki öğrencinin engeline yönelik eğitim alabilirsek bir şeyler katabiliriz. Yani bir eğitim olması şart diye düşünüyorum.”(Ö5)

“Yine her dönemin başında RAM’den bir uzman gelip o öğrenciler hakkında bizi detaylı bilgilendirmeli neler yapabileceğimiz konusunda yol göstermelidir. Okullarda özel eğitim öğretmeni olsa çok iyi olur. Hizmet içi eğitim verilebilir, çevrimiçi olarak bile yapılabilir bu tabi katılım zorunlu olmalıdır.” (Ö6)

“Kaynaştırma eğitimini daha etkili hale getirmek için bence işbirliği olmalı, rehber öğretmen daha aktif olmalı sürece katılmalıdır. Okul yönetimi öğretmenlere destek olmalıdır. Aileler sürece dâhil edilmelidir. Bilgi alabileceğimiz resmi internet siteleri olmalıdır.” (Ö11)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler, kaynaştırma eğitiminin daha iyi olması için iş birliği ve kaynaştırma eğitimiyle ilgili hizmet içi eğitimlerin artırılması gerektiğini benzer söylemlerle ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler (n=2), eğitim-öğretim döneminin başında Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden uzmanların gelerek kaynaştırma öğrencileri hakkında bilgi verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bir öğretmen, öğretmenlere kitap dağıtılmasını önerisinde bulunmuştur. Bir öğretmen ise kaynaştırma öğrencileri için MEB tarafından özel plan ve etkinlikler hazırlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Hizmet öncesi eğitim. Bu alt temaya ilişkin öğretmenler özel gereksinimli öğrenciler için üniversite eğitiminin yetersiz olduğunu (n=2) ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu konudaki üniversite derslerinin uygulamalı olması gerektiğini (n=2) belirtmişlerdir. Bu durumlara ilişkin görüş belirten öğretmen görüşlerinden ön plana çıkanlara aşağıda yer verilmiştir.

“En büyük problem üniversitelerde şu an sanırım özel eğitim dersi var ama bunun hayata geçmesi lazım. Soyut kalmamalı somutlaştırıp uygulamaya konulmalıdır. Öğrenciler deneyimlenmeli, ne yapacaklarını bilmelidir.”(Ö4)

“Üniversitede buna benzer bir ders aldık ama bir dönem aldık yeterli değildi, eksik kaldı, eksik çoğu Eğitim Fakültesi öğrencisi. Bu anlamda yetersiz kalıyor, özel eğitim okullarına gidilip gözlem yapılabilir.”(Ö10)

Yukarıda öğretmen görüşlerinde de belirtildiği üzere öğretmenler, kaynaştırma eğitimi için üniversite eğitimlerinin daha uygulamaya dönük olması gerektiğini ve üniversitede özel eğitim derslerinin artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın temel problemi ve alt problemleri doğrultusunda bulgulardan ortaya çıkan sonuçlar yazılmıştır, daha sonra ilgili alanyazın dikkate alınarak tartışılmıştır ve en sonunda da sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarını ve uygulamalarını tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmanın nicel boyutunda, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun alanyazındaki bazı çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Alanyazındaki birçok çalışmada (Akcan ve İlgar, 2016; Aküzüm ve Altunhan, 2017; Aküzüm ve Akbulut, 2021; Balbağ ve diğerleri, 2021; Çetin, 2020; Dolapçı ve Demirtaş, 2016; Tenerife ve diğerleri, 2022; Yavuz, 2017) öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algılarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mertoğlu ve diğerleri (2020) yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının aldıkları eğitim sonucunda yeterlik algılarının arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmanın nicel boyutunda her ne kadar öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik algıları yüksek çıksa da öğretmenlerle yapılan görüşmelerde farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde öğretmenler, kaynaştırma öğrencisine plan hazırlama noktasında kendilerini yeterli görürken, hazırladıkları planı uygulamada kendilerini yetersiz görmektedir. Alanyazındaki

birçok çalışmada (Babaoğlu ve Yılmaz, 2010; Bukvic, 2014; Evyapan, 2020; Sönmez ve diğerleri, 2018; Şahin ve Gürbüz, 2016; Yaylacı ve Aksoy, 2016) da öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde kendilerini yetersiz gördükleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırma sonuçları, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminin teori kısmında iyi olduklarını ama uygulama kısmında ise yetersiz olduklarını düşündükleri sonucunu vermektedir. Öğretmenler ayrıca, kaynaştırma öğrencisine akademik kazanım sağlayamadıklarını, duyuşsal kazanım sağlamakta daha başarılı olduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin yetersizliği hakkında az bilgi sahibi olmasından kaynaklandığı ve kaynaştırma eğitiminin önemli birikim isteyen bir durum olduğunu göstermektedir. Öğretmenler kaynaştırma öğrencisinin olduğu sınıflarda, sınıf yönetiminde kendilerini yeterli gördükleri ifade etmişlerdir. Öğretmenler çoğunluğu aynı zamanda ölçme ve değerlendirme yapmakta zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir, bazı öğretmenler ise kaynaştırma öğrencisine sınav yapmayı doğru bulmadığını ifade etmiştir. Ölçme değerlendirme ve sınıf yönetiminde öğretmenlerin kendilerini yeterli gördüğü söylenebilir.

Öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda, yaşadıkları en büyük sorun öğrenci düzeyine uygun ders yapamamaları ve öğrencinin engel durumuna göre ne yapacaklarını bilmemeleri olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu durumdan dolayı kendilerini yetersiz hissettikleri görülmektedir. Öğretmenler ayrıca aile desteğinin olmadığını ve ailelerin genelde bıkkın ve bilinçsiz olduklarını ifade etmişlerdir. Ailelerin kaynaştırma uygulamalarına dâhil olmaması, öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde zorluk yaşamalarına ve yeterlik algılarının azalmasına neden olduğu söylenebilir. Alanyazındaki çalışmalar bu araştırma sonuçlarıyla önemli ölçüde paralellik göstermektedir. Kaya (2016) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına olumlu baktığını ama uzman desteği ve işbirliğinin de olması gerektiğini vurguladıklarını belirtmiştir. Pamuk (2016) ise yaptığı çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi için ailelerin bilinçsiz olduğu ve yeterince destek görülemediği, kaynaştırma eğitimi programının uygulamada yaşanan zorluklar, öğrenci düzeyini tam belirleyememek nedeniyle amacına ulaşamadığını ifade etmiştir. Deniz ve Çoban(2019) araştırmalarında öğretmenlerin kaynaştırma eğitimini uygulamak için yeterli fiziksel koşulların olmadığını, yeterli bilgi sahibi

olmadıklarını sonucuna ulaşımlardır. Demir ve Açar (2011) ise araştırmalarında kaynaştırma eğitime ilişkin öğretmenler; sınıfların kalabalık olması, okul ve sınıf ortamının donanım eksikliği, kaynaştırma öğrencisinin aileleriyle yaşanan problemler, öğretmenlerin kendilerini yeterli görmediği sonucuna ulaşımlardır. Cankaya ve Korkmaz'ın (2012) yaptığı araştırmaya katılan öğretmenler, kaynaştırma eğitime ilişkin yeterli bilgi sahibi olmadıklarını, bildiklerinin teoride kaldığını, sınıfların kalabalık olduğunu, materyal eksikliklerinin kaynaştırma eğitimini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Nayır ve Kepenekçi(2013) araştırmalarında öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencileri için özel bir öğretmen olması gerektiğini, sınıf mevcutlarının azaltılırsa kaynaştırma uygulamalarının daha etkili hale geleceğini belirtmişlerdir. Denizli (2015) çalışmasında öğretmenlerin bilgi eksikliği, okulun fiziksel koşulları, materyal ve uzman desteği eksikliği sorunlarını belirtmişlerdir. RAM işlevinin yetersiz olduğunu, okul yönetimi-öğretmenler-veli dedâhil olmak üzere tüm paydaşların işbirliğinin tam olarak gerçekleşmediğini söylemişlerdir. Varlıer(2004) ise öğretmenlerin kaynaştırma eğitimini gerekli bulduğunu fakat öğretmenlerin kendilerini yetersiz gördükleri ayrıca okulun fiziksel koşullarınıda yetersiz gördükleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin nicel boyutta kaynaştırma eğitime ilişkin yeterlik düzeyleri yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır ancak araştırmanın nitel bulgularının nicel bulguları tamamen desteklemediğini, bazı noktalarda paralellik göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, öğretmenlerin ölçek sorularına verdikleri cevaplardan anlaşıldığı üzere teorik olarak kaynaştırmada yeterlik algılarının yüksek olduğu fakat okul fiziksel koşullarının olumsuz etkisi, kendilerinin uygulamada yetersiz olması, öğrencilerin bireysel farklılıkları, paydaş işbirliğindeki eksiklikler, materyal ve kaynak eksikliği gibi sorunlardan kaynaklı uygulamaya geçiremedikleri sonucuna bağlamak mümkündür. Bu durumlar öğretmenlerde kaynaştırma eğitimini uygulamada yetersizliğe sebep olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime ilişkin yaptıkları uygulamalara yönelik sorulan soruya öğretmenler, sınıf dışı genelde bir şey yapamadıklarını,

ödevlendirmeden öteye gidemediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisine sınıf dışı herhangi bir program uygulayamadıkları dikkat çekmektedir. Sınıf içi uygulamalara ise öğretmenler kaynaştırma öğrencisine çalışma kâğıdı hazırladıklarını, öğrenciye yazı yazma ve kitap okuma görevleri verdiklerini, ders etkinliklerine katmaya çalıştıklarını, iletişim kurarak söz hakkı verdiklerini ifade etmişlerdir. Alanyazında da benzer sonuçlara ulaşılan çalışmalar mevcuttur. Gök ve Erba(2011) yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında az bilgi sahibi olduğuna ve bu durumun kaynaştırma uygulamalarında başarısız olup sorunlar yaşamalarına neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Balo (2015) ise araştırmasında öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde kendilerini yeterli hissetmedikleri, ailelerle iletişim ve işbirliği kurmak da sorunlar yaşadıkları, sınıf içerisinde kaynaştırma öğrencisiyle her ne kadar zaman problemi olsada ilgilenilmeye çalışıldığı, sınıf dışında ise ailelerden destek görülmediği için başarılı olunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Koçyiğit'in (2015) yaptığı çalışmada, öğretmenler kaynaştırma uygulamalarında çeşitli sorunlar yaşadıklarını ve bu sorunların ebeveynler, öğrenciler, yöneticiler, öğretmenler ve eğitim ortamlarından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu sorunlardan dolayı, öğrenciye yönelik uygulamalar yapmakta zorlandıklarını belirtmişler ama sınıf içi etkinlikler düzenlediklerini, uzmandan yardım alma gibi uygulamalar yaptıklarını söylemişlerdir. Kale, Sığırtmaç, Nur ve Abbak (2016) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenler kaynaştırma uygulamaları hakkında öğrenciye yönelik fazlaca bir şey yapamadıklarını, sınıf içerisinde öğrenciyle bire bir ilgilenme veya mevcut etkinliği basit düzeye indirgeyerek öğrenciye yaptırmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Cankaya ve Korkmaz (2012) araştırmalarında öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisi için sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalar yapamadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Deniz ve Çoban(2019) ise yaptıkları çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri için sınıf içerisinde BEP'i uygulamaya çalıştıkları, okuma, yazma ve tekrar yaptırdıkları, kısa da olsa bire bir zaman ayırmaya çalıştıklarını, derse katmaya çalışarak soru-cevap yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Sınıf dışında ise ödevlendirme yaptıklarını velilerle işbirliği ve iletişim içinde olmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Alanyazındaki benzer çalışmalar ve bu araştırma sonuçlarından hareketle öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik sınıf içi ve sınıf dışı

yaptıkları uygulamaların sınırlı olduğu görülmektedir. Öğretmenler, uygulamalarının başarılı olması için okulun fiziksel koşullarının iyileştirilmesi gerektiğini, ailelerden daha fazla destek beklediklerini, materyal desteği sağlanması gerektiğini ve aile ile toplumsal bilincin artması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar çalışmamızın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik yeterlik algılarının “cinsiyet, mesleki deneyim, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olup olmama durumu” değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Alanyazında Kandemir ve diğerleri (2021) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Balbağ ve diğerleri (2021), Karakış'ın (2023) çalışmalarında da değişkenlere göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Yıldırım'ın (2019) Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yaptığı araştırmada, öğretmenlerin yeterlik algılarının kıdem ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu durumda cinsiyet, mesleki deneyim, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olup olmama değişkenlerinden bağımsız olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik yeterlik algılarının benzer olduğu söylenebilir. Öte yandan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik yeterlik algılarının “hizmetiçi eğitim alıp almama” değişkenine göre ise kaynaştırma eğitime ilişkin hizmet içi eğitim alanların lehine anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Yıldırım'ın (2019) Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yaptığı araştırmada, kaynaştırmaya yönelik eğitim alma, kişisel ve mesleki gelişim alt boyutundakaynaştırma eğitimi alan öğretmenler lehine farklılaşma olduğu tespit etmiştir. Kaynaştırma eğitime yönelik hizmetiçi eğitim alan öğretmenlerin almayanlara göre yeterlik algısının daha yüksek olması, kaynaştırma uygulamalarında hizmetiçi eğitimin önemini göstermektedir.

Öğretmenlerin daha etkili bir kaynaştırma eğitimi olması için önerileri sorulduğunda; okulların fiziksel koşullarının iyileştirilmesi, paydaşlarla işbirliği yapılması, hizmetiçi eğitim ve üniversitede uygulamalı eğitim derslerinin olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin önerilerinden ve bu araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle uygulamaların geliştirilmesine ve yeni yapılacak araştırmalara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Uygulamaların Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

1. Öğretmenlere, üniversite eğitimleri sırasında aldıkları özel eğitimle ilgili iki kredili dersin yeterli olmadığı, ders sayısı artırılarak uygulamalı derslerin yapılması, özel eğitim okullarıyla işbirliği yapılması önerilebilir.
2. Öğretmenlere özel gereksinimli bireylerle ve kaynaştırma eğitimiyle ilgili nitelikli seminerlerin verilmesi ve okullarda bulunan kaynaştırma öğrencileri için her yıl eğitim-öğretim yılının başında RAM'dan yetkili birinin gelerek, öğretmenlere detaylı bilgi vermesi önerilebilir. Süreç içerisinde yetkili kişilerle öğretmenlerin iletişim halinde olması sağlanabilir.
3. MEB tarafından öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisi için kullanabileceği internet sitelerinin hazırlanması ve bu sitede etkinlik örnekleri, videolar, çalışma kâğıtları gibi yazılı, görsel-işitsel materyallerin sağlanması önerilebilir.
4. Okul yönetiminin ve öğretmenlerin, özel gereksinimli bireylerin aileleriyle düzenli olarak görüşmeler yapması ve ailelerle daha fazla işbirliği kurulması, aileleri sürece dâhil edilmesi önerilebilir.

Yeni Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik tutumları incelenebilir.
2. Öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme eğitime ilişkin yeterlik algıları ve yaptıkları uygulamaları belirlemek için gözlem, kontrol listesi gibi veri toplama araçları kullanılarak araştırmalar yapılabilir.
3. 3.Sınıf ortamlarında farklı öğretim stratejileri uygulanarak, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının niteliğinin artırılmasına ilişkin eylem araştırmaları yapılabilir.

Kaynaklar

- Aküzüm, C. ve Akbulut, E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik algıları ile kaynaştırma eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 74-91.
- Ateş, R. C. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik öz-yeterlik inançlarının incelenmesi*. Akdeniz Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Akcan, E. ve Ilgar, L. (2016). Kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma konusundaki yeterliliklerinin araştırılması. *HAYEF Journal of Education*, 13(2), 27-40.
- Aküzüm, C. ve Altunhan, M. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile kaynaştırma eğitimi yeterliklerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 779-802.
- Akcan, E. (2018). *Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi davranışlarının karşılaştırılması*. İstanbul Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Ali, M. M., Mustapha, R. ve Jelas, Z. M. (2006). An empirical study on teachers' perceptions towards inclusive education in Malaysia. *International Journal of Special Education*, 21(3), 36-44.
- Battal, İ. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin yeterliliklerinin değerlendirilmesi*. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Başkonuş, T. ve Öztürk, D. (2023). Öğretmen adaylarının kaynaştırma/bütünleştirme eğitime ilişkin duygu, tutum ve kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 170-184.
- Babaoğlu, E. ve Yılmaz, Ş. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 345-354.

- Balbağ, M. Z., Çemrek, F.ve İnce, H. (2021). Fen Bilgisi ve Zihin Engelliler öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamalarındaki öğretmen yeterliliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 6(1), 63-77.
- Balçın, M. D., Coştu, F. ve Mertoğlu, H. (2019). Bireyselleştirilmiş öğretim planı hazırlama becerisine sahip farklı branşlardaki öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1194-1217.
- Bouillet, D. (2013). Some aspects of collaboration in inclusive education—teachers' experiences. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 3(2), 93-117.
- Bukvić, Z. (2014). Teachers' competency for inclusive education. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 407-412.
- Bayar, M. (2017). *Amasya ilinde ilkokulda görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili duygu, tutum ve kaygılarının değerlendirilmesi*. Amasya Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Batu, E. S. (2008). Başarılı bir kaynaştırma uygulaması için öğretmenlerin sınıflarında yapabilecekleri. *Journal of Elementary School Teachers and Educators*, 18, 26-28.
- Batu, E. S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(4), 35-45.
- Batu, S. ve Yükselen, A. (2015). Erken çocukluk özel eğitim ve kaynaştırma uygulamalarında genel prensipler (ed. Nilgün Metin-Arzu İpek Yükselen). *Özel gereksinimli çocuklar ve kaynaştırma*. Ankara:Hedef Yayıncılık.
- Bayar, A. (2015). Kaynaştırma uygulamalarında öğretmen yeterliği ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 71-85.

- Balo, E. D. (2015). *İlkokullardaki kaynaştırma eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*. Fırat Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Burunsuz, E. ve İnce, M. (2020). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bireyleştirilmiş eğitim programının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(31), 530-544.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Camadan, F. (2012). Sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ve bep hazırlamaya ilişkin öz-yeterliliklerinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 128-138.
- Cankaya, Ö. ve Korkmaz, İ. (2012). İlköğretim I.kademede kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1-16.
- Çetin, M. (2020). *Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimiye yönelik görüşlerinin ve yeterlik düzeylerinin belirlenmesi*. Balıkesir Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çınar, S. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimiye yönelik tutumu*. Yıldız Teknik Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çolak, A. (2007). *Kaynaştırma uygulanan bir ilköğretim sınıfındaki sosyal yeterlik özelliklerinin betimlenmesi ve iyileştirilmesi çalışmaları*. Anadolu Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Deniz, E. ve Çoban, A. (2019). Kaynaştırma eğitimiye ilişkin öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 734-761.
- Demir, M. K. ve Açar, S. (2011). Kaynaştırma eğitimi konusunda tecrübeli sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 719-732.
- Demirezen, S. ve Akhan, N. E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 1206-1223.

- Dolapçı, S. ve Demirtaş, V. Y. (2016). Öğretmen adaylarının öz-yeterlilik algıları ve kaynaştırma eğitime bakış açıları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 141-160.
- Denizli, H. (2015). *Fen bilimleri dersi öğretmenlerinin ve fen bilimleri dersini alan kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitimi uygulamaları sürecine ilişkin görüş ve önerileri*. Giresun Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Diken, İ. H. (2006). Preservice teachers' efficacy and opinion toward inclusion of students with mental retardation. *Eurasian Journal of Educational Research*, 23, 72-81.
- Diken, İ. H. ve Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan Sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 25-39.
- Doğanay, A. (2005). Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi.(ed. C. Öztürk, D. Dilek). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s. 265-296), Ankara: Pegem Akademi.
- Duruhan, K. (2004). Türkiyede okulda geleneksel anlayış ve yöntemlerle insan yetiştirmenin olumsuz etkileri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, (s1-13). Malatya
- Evyapan, G. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin öz-yeterlilik algı düzeyleri ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkındaki görüşleri*. Balıkesir Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Elaldı, Ş., Çifçi, T. ve Yerliyurt, N. S. (2021). An overview of reverse inclusion: A qualitative study. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(34), 788-812.
- Filiz, İ. (2021). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik yeterlilikleri ile kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu tutum ve kaygıları arasındaki ilişki*. Biruni Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

- Gözün, Ö. ve Yıkmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65-77.
- Gürgün, H. (2005). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim sınıfında işbirliği ile öğretim yaklaşımının incelenmesi*. Ankara Üniversitesi:Yayınlanmamış doktora tezi.
- Görmez, E. (2016). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik performans düzeyleri.*Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 144-158.
- Girgin, U. İ. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimi yeterliliklerinin incelenmesi*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Gezer, M. S. (2017). *Sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik rol algılarının belirlenmesi*. Anadolu Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Guralnick, M. J. (2001). A framework for change in early childhood inclusion. *Early Childhood Inclusion, Focus on Change*, 3-35.
- Girgin.U.(2019). *Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimi yeterliliklerinin incelenmesi*. Marmara Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Gök, G. ve Erba, D. (2011). Okulöncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin görüşleri ve önerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87.
- İlk, G. ve Açıkalın, M. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(219), 57-88.
- Johnson, R. B. ve Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar-ilkeler-teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kandemir, M. A., Kurt, K. ve Apaydın, Z. (2021). Farklı branşlardaki öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 15-34.

Kaya,A.(2016). *Türkçe öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ve özel gereksinimli öğrencilere ilişkin görüşleri*. Gazi Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-13.

Kale, M.,Dikici Sığırtmaç, A., Nur, İ. ve Abbak, B. S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(2),35-45.

Karacaoğlu, D. Ö. C. (2008). Öğretmenlerin yeterlik algıları. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1),70-97.

Koçyiğit, S. (2015). Ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(1),391-415.

Kanat, H. (2015). *Kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaptıkları eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin görüş ve önerileri*. Gazi Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

Karakış, H. (2023). *Ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilik düzeyleri ile bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama ve uygulama süreçlerinin incelenmesi*. Balıkesir Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

Kiel, E., Braun, A., Muckenthaler, M., Heimlich, U. ve Weiss, S. (2020). Self-efficacy of teachers in inclusive classes. How do teachers with different

self-efficacy beliefs differ in implementing inclusion? *European Journal of Special Needs Education*, 35(3), 333-349.

Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim. *Özel eğitim içinde*, 1-13.

Leyser, Y., Zeiger, T. ve Romi, S. (2011). Changes in self-efficacy of prospective special and general education teachers: Implication for inclusive education. *International Journal of Disability, Development and Education*, 58(3), 241-255.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2010). *Okullarımızda neden niçin nasıl kaynaştırma yönetici, öğretmen ve aile kılavuzu*. Ankara:MEB. Erişim adresi: [https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/yayimlar/kaynastirma/kaynastirma.pdf]

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2020). *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname ve özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Ankara:MEB. Erişim Adresi:[https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_eYitim_yonetmeliYi_son_hali.pdf]

Mertoğlu, H. , Sarı, O. T. , Pasmaz, A. ve Balçın, M. D. (2020). Fen bilgisi öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamaları yeterlikleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 51(51), 131-154.

Michaelis, J. U. (1992). *Social studies for children: A guide to basic instruction*. World Bank Publications.

Mackey, M. (2014). Inclusive education in the United States: Middle school general education teachers' approaches to Inclusion. *International Journal of Instruction*, 7(2), 5-20.

Majoko, T. (2019). Teacher key competencies for inclusive education: Tapping pragmatic realities of Zimbabwean special needs education teachers. *Sage Open*, 9(1), 1-14.

Mouchritsa, M., Romero, A., Garay, U. ve Kazanopoulos, S. (2022). Teachers' attitudes towards inclusive education at Greek secondary education schools. *Education Sciences*, 12(6), 404.

- Nacaroğlu, G. (2014). *Okul öncesi kaynaştırma eğitimi uygulamalarının öğretmen tutumlarına göre incelenmesi*. Gaziantep Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Nayır, F. ve Kepenekci, Y.(2013). Kaynaştırma öğrencilerinin haklarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2),69-89.
- Odluyurt, S. (2015). *Kaynaştırma eğitiminde uygulamalı davranış analizi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Orhan, B. E., Uzunçayır, D. ve İlhan, L. (2021). Kaynaştırma eğitimi sürecinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. *Aksaray University Journal of Sport and Health Researches*, 2(1), 28-49.
- Özcan, İ. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik duyguları tutumları ve kaygıları ile kaynaştırma uygulamalarındaki öğretmen yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Pamukkale Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Özkardeş, O. G. (2013). Türkiye’de özel öğrenme güçlüğüne ilişkin yapılan araştırmaların betimsel analizi. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 30(2), 123-153.
- Özdemir, N. (2008). *Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan ilköğretim öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması*. Afyon Kocatepe Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Öztürk, D. ve Akdal, D. (2022). Sınıflarında özel gereksinimli öğrenciler olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 61, 453-484.
- Özcan, İ. ve Karaoğlu, İ. B. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik duyguları, tutumları, kaygıları ile öğretmen yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1366-1385.

- Özyürek, M. (2004). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı temelleri ve geliştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık
- Öksüz, Y. ve Coşkun, K. (2012). Öğretmenlik uygulaması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 131-155.
- Pamuk, Y. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri*. Dokuz Eylül Üniversitesi: Yayımlanmış yüksek lisans tezi
- Sönmez, N., Alptekin, S. ve Bıçak, B. (2018). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde öz-yeterlik algıları ve hizmetiçi eğitim gereksinimleri: Bir karma yöntem çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(4), 2270-2297.
- Sözer, E. (2008). *Sosyal bilgiler dersinin tanımı, kapsamı ve ilköğretim programındaki yeri. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Publishing.
- Schoger, K. D. (2006). Reverse inclusion: Providing peer social interaction opportunities to students placed in self-contained special education classrooms. *Teaching Exceptional Children Plus*, 2(6), 1-10.
- Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2010). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. Ankara: Kök Yayınevi.
- Sülün, K. ve Girli, A. (2016). İlköğretim genel eğitim sınıfı ile özel eğitim sınıfında öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 1-24.
- Şahin, Z. G. ve Gürbüz, R. (2016). Kaynaştırma öğrencilerini eğiten ortaokul öğretmenlerinin yeterlikleri üzerine. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(1), 138-160.
- Şenol, F. B. ve Can, M. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamalarına yönelik yeterliklerinin incelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 3(6), 1-12.
- Turhan, C. (2015). *Kaynaştırma uygulaması yapılan ilköğretim okuluna devam eden normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri*. Anadolu Üniversitesi: Yayımlanmamış doktora tezi.

- Turnbull, R., Turnbull, A., Shank, M. ve Smith, S. J. (2004). *Exceptional lives: Special education in today's school*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Topçu, E. ve Katılmış, A. (2013). Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik düşünceleri. *Sakarya University Journal of Education*, 3(3), 48-81.
- Turan, S. (2019). 2018 sosyal bilgiler öğretim programının disiplinlerarası yapısının incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 2(2), 166-190.
- Talmor, R., Reiter, S. ve Feigin, N. (2005). Factors relating to regular education teacher burnout in inclusive education. *European Journal of Special Needs Education*, 20(2), 215-229.
- Tekinarslan, İ. Ç., Sivrikaya, T., Keskin, N. K., Özlü, Ö. Ve Rasmussen, M. U. (2018). Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin ebeveynlerinin gereksinimlerinin belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 17(1), 82-101.
- Varlier, G. (2004). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri*. Anadolu Üniversitesi: Yayımlanmamış doktora tezi.
- Yavuz, M. (2017). Kaynaştırma uygulamalarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırma yeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11, 401-415.
- Yıkılmış, A., Şahbaz, Ü. ve Peker, S. (1998). Özel eğitim danışmanlığı ve kaynaştırma dersinin öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarına etkisi. 8. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Edirne*.
- Yılmaz Bolat, E. ve Ata, N. (2017). Kaynaştırma eğitimiyle ilgili okul yöneticilerinin görüşleri. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 165-185.
- Yıldırım, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilikleri: Samsun ili örneği*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi: Yayımlanmış yüksek lisans tezi.
- Yazıcıoğlu, T. (2018). Tersine kaynaştırma modeli ve uygulama örnekleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 4(1), 39-48.

- Yaylacı, Z. ve Aksoy, B. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 19-4.
- Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve Türkiye’de uygulanan kaynaştırma modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 8(1), 92-110.
- Yan, T. ve Deng, M. (2019). Regular education teachers’ concerns on inclusive education in China from the perspective of concerns-based adoption model. *International Journal of Inclusive Education*, 23(4), 384-404.
- Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zagona, A. L., Kurth, J. A. ve MacFarland, S. Z. (2017). Teachers’ views of their preparation for inclusive education and collaboration. *Teacher Education and Special Education*, 40(3), 163-178.

EK-A:Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeği

		Hiç Yapamam	Yapamam	Kısmen yapabilirim	Yapabilirim	Yüksek olasılıkla yapabilirim
1	Özel eğitim öğrencilerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) amaçlarını, öğretime dâhil edebilirim	1	2	3	4	5
2	Dersi, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerimin seviyesine göre ayarlayabilirim.	1	2	3	4	5
3	Gerektiğinde yetersizliği olan öğrenciler için uygun öğrenme (değerlendirme) sorularını ustalıkla oluşturabilirim (soruları küçük parçalar halinde yöneltme gibi).	1	2	3	4	5
4	Hem yetersizliği olan hem de normal gelişim gösteren öğrenciler için alternatif öğretim stratejileri uygulayabilirim (büyük grup, küçük grup, birebir öğretim, akran merkezli öğretim gibi).	1	2	3	4	5
5	Yetersizliği olan öğrenciler, herhangi bir zihinsel karmaşıya yaşadığında, alternatif örnekler (somutlaştırmalar) ve tanımlamalar sunarak anlamalarını sağlayabilirim.	1	2	3	4	5
6	Yetersizliği olan öğrencilerin çok fazla bireysel desteğe ihtiyaç duymadan katılabilecekleri dersler/etkinlikler oluşturabilirim.	1	2	3	4	5
7	Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için önceden ayarlanmış veya ayrılmış zaman dilimleri içinde tamamlayabilecekleri görevler planlayabilirim/ oluşturabilirim.	1	2	3	4	5
8	Yetersizliği olan öğrencilerin evde bağımsızca başarabilecekleri alternatif ev ödevleri/görevler hazırlayabilirim.	1	2	3	4	5
9	Yetersizliği olan ve normal gelişim gösteren öğrencileri, işbirlikçi öğrenme etkinliklerinde eşleştirebilirim.	1	2	3	4	5
10	Sınıf içindeki zorluklar karşısında, sahip olunan yetersizliğin çocuğun duygusal duyarlılığını nasıl etkilediğini fark edebilirim.	1	2	3	4	5
11	Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin, seviyelerine uygun kaynaklara ve önerilen materyallere (kitaplar, web siteleri, gazeteler) erişimlerini sağlayabilirim.	1	2	3	4	5

12	Öğrenme gücüğü olan öğrencilerin, öğrettiklerimi kavrayıp kavrayamadıklarını görebileceğim, dikkatli ve devam eden izlemeler yapabilirim.	1	2	3	4	5
13	Öğrencilerimin BEP özelliklerini karşılar nitelikte yeni değerlendirmeler oluşturabilir ya da değerlendirmelerde uyarlamalar yapabilirim.	1	2	3	4	5
14	Derecelendirmemde yükseltmeler yaparak (kanaat kullanma), uyarlanmış puanlama ve yükseltme kriteri sunulmuş öğrencilerimi nasıl notlandıracağımı bilirim	1	2	3	4	5
15	Öğrencilerimi yetersizlikleri ve üstesinden gelmek için kullanabilecekleri yöntemler konusunda eğtebilirim.	1	2	3	4	5
16	Yapılandırılmamış faaliyetler sırasında (örneğin ders aralarında), öğrenme gücüğü olan öğrencilerin sosyal entegrasyonlarını destekleyebilirim	1	2	3	4	5
17	Yetersizliği olan öğrencilerin istenilen davranışlarını desteklemek ve sürdürmek için sınıf yönetimi sistemlerini kurabilirim/uygulayabilirim.	1	2	3	4	5
18	Bir kaynaştırma sınıfında farklı öğrencilere, alternatif davranış yönetimi stratejilerini eş zamanlı uygulayabilirim	1	2	3	4	5
19	Diğer eşzamanlı öğretim sorumluluklarımla olumsuz bir etkisi olmaksızın, yetersizliği olan öğrencilerimi etkinliklere yönlendirebilirim					
20	Yetersizliği olan öğrencilerimi kişisel ya da grup kaynaklı sorunlardan kurtarabilmek amacıyla günlük rutin ya da uygulamalar oluşturabilirim (örneğin öğrenciyi herhangi bir alana sakinleşmesi ve düşünmesi için göndermek).	1	2	3	4	5
21	Yetersizliği olan öğrencilerimin, sınıf içinde başarılı akademik kazanımlar edinmelerini ve olumlu geri bildirimler elde etmelerini sağlayabilirim.	1	2	3	4	5
22	Yetersizliği olan öğrencilerin güçlü yönlerini temel alan etkinlikler oluşturabilirim.	1	2	3	4	5
23	Yetersizliği olan öğrencilerin takip edebileceği etkinlikler oluşturabilirim.	1	2	3	4	5
24	Tüm öğrenciler tarafından benimsenen bir sınıf atmosferi oluşturabilirim	1	2	3	4	5

EK-B: Öğretmenler İçin Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu

Görüşme Soruları

1. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitime yönelik kendinizi ne düzeyde yeterli görüyorsunuz?
 - Öğrenci düzeyine uygun öğretimi planlama ve uygulama
 - Bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) amaçlarını eğitim-öğretim faaliyetlerine dâhil edebilme
 - Akademik ve duyuşsal kazanımları sağlama
 - Sınıf yönetimi
 - Ölçme ve değerlendirme
 - Rehberlik/Yönlendirme
 - Sosyal bütünleşme/entegrasyonu sağlama
2. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde yaşadığınız zorluklar nelerdir? Kendinizi hangi konularda yetersiz hissediyorsunuz? Gerekçeleri nelerdir?
3. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitime yönelik sınıf/ders içi ve sınıf/ders dışında ne tür uygulamalar yapıyorsunuz? Örneklerle açıklayınız.
4. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimini daha etkili hale getirmek için önerileriniz nelerdir?

EK-C: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

	T.C. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ YAYIN ETİK KURUL BAŞKANLIĞI ETİK KURUL KARARLARI
TOPLANTI TARİHİ: 13.05.2022 OTURUM SAYISI: 2022/11 TOPLANTIDA ALINAN KARAR SAYISI:23	
Sayfa: 14/23	

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu'nun 13/05/2022 tarihinde saat 14.00' da zoom üzerinden Prof. Dr. Orhan DENİZ başkanlığında online yapmış olduğu toplantıda aşağıdaki karar/kararları almıştır:

KARAR NO 2022/11-14.Danışmanlığını, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. İshak KOZİKOĞLU'nun yaptığı, yüksek lisans öğrencisi Goncağül DUMAN'a ait "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik Algıları ve Uygulamaları" adlı tez çalışmasında kullanılacak olan anket ve ölçekler incelenmiş olup, söz konusu araçların ilgili kişilere uygulanmasında Sosyal ve Beşeri Etik Kuralları ve İlkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığına toplantıya katılan üyelerin oy birliğiyle karar verilmiştir.

	BAŞKAN Prof. Dr. Orhan DENİZ Edebiyat Fakültesi	
ÜYE Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇIKAR İlahiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Zihni MEREY Eğitim Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Zafer KANBEROĞLU İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi
ÜYE Prof. Dr. Gülşen BAŞ Edebiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Mehmet KARATAŞ Eğitim Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Muhammet Cevat YILDIRIM Eğitim Fakültesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=4575&eD=BSNNSZL4MH&eS=8867> adresinden yapılabilir.

EK-D: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

04/07/2023

Goncagül DUMAN

EK-E: Araştırma İzni

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-70562350-605.01-52547082
Konu : Goncagül DUMAN'ın Veri Toplama Talebi

23/06/2022

VALİLİK MAKAMINA

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Goncagül DUMAN'ın, "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik Algıları ve Uygulamaları" konulu tez çalışmasını yapabilmesi ile ilgili izin talebi, Araştırma İnceleme Komisyonumuz tarafından incelenmiştir.

Söz konusu tez çalışmasının, Müdürlüğümüze bağlı tüm ortaokulda görev yapan öğretmenleri kapsayacak şekilde, derslerin aksatılmaması kaydıyla ve gönüllülük esasına göre yapılması, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde, olurlarınıza arz ederim.

Muhamed KARAKAYA
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

Uygun görüşle arz ederim.

Hasan TEVKE
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Yavuz ARSLAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres : A.Gazi Mah.İskele Cad.No:226 65040 Tuşba/VAN

Telefon No : 0 (432) 222 41 62
E-Posta:
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Sıddık BEKTAŞ Strateji-Arge Birimi (Dahili 319)
Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi: www.van.mem.gov.tr Faks:432224161

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4d50-45e6-3ced-b172-8e3a kodu ile teyit edilebilir.

EK-F: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimler Enstitüsü
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU	
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü	
04/07/2023	
Tez Başlığı / Konusu	
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN YETERLİK ALGILARI VE UYGULAMALARI	
Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 92 sayfalık kısmına ilişkin, 04/07/2023 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 15 (Onbeş) dir.	
Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:	
- Kabul ve onay sayfası hariç, - Teşekkür hariç, - İçindekiler hariç, - Simge ve kısaltmalar hariç, - Gereç ve yöntemler hariç, - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - Tezden çıkan yayınlar hariç, - 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)	
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini bilgilerinize arz ederim.	
04/07/2023	
..... Goncagül DUMAN	
Adı Soyadı	: Goncagül DUMAN
Anabilim Dalı	: Eğitim Bilimleri
Bilim Dalı	: Eğitim Programları ve Öğretim
Statüsü	: Y. Lisans ☒ Doktora
DANIŞMAN Doç. Dr. İshak KOZİKOĞLU 04/07/2023	ENSTİTÜ ONAYI U Y G U N D U R/...../20.... Cesim ALADAĞ Enstitü Sekreteri